

GRAFFITIT MONIMERKITYKSELLISINÄ KAUPUNKITILAN RAKENTAJINA

- Graffitikeskustelun kolme vaihetta Helsingin Sanomissa
1990–2017

Pauliina Ihalainen
Pro gradu- tutkielma
Kulttuuripolitiikka
Yhteiskuntapolitiikka
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Ohjaaja: Mikko
Jakonen
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2017

TIIVISTELMÄ

Graffitit monimerkityksellisinä kaupunkitilan rakentajina: Graffitikeskustelun kolme vaihetta Helsingin Sanomissa 1990–2017

Pauliina Ihalainen
Kulttuuripolitiikka/Yhteiskuntapolitiikka
Pro gradu –tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Mikko Jakonen
Syksy 2017
Sivumäärä 67

Tutkimuksessa tarkastellaan graffiti-ilmion ympärillä käytävää keskustelua Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2017. Tutkimuksen aineisto koostuu Helsingin Sanomien artikkeleista ja mielipideteksteistä. Tavoitteena on selvittää mitkä ovat keskeisimmät diskurssit suomalaisessa graffitikeskustelussa, ja miten graffitit vaikuttavat kaupunkitilaan ja sen rakentumiseen.

Tutkimuksen analyysimenetelmänä käytän diskurssianalyysia sekä sisällönanalyysia, jotta aiheesta on mahdollista saada mahdollisimman kattava kuva. Olen hahmotellut keskustelusta kolme tärkeintä ajanjaksoa ja niissä esiintyviä diskursseja. Artikkeleiden ja mielipidetekstien sitaattit antavat yksityiskohtaisemman kuvan graffitikeskustelun diskursseista.

Suomalainen graffitikeskustelu on ollut vilkasta jokaisella jaksolla. Keskustelun tärkeimmät ajankaksot ovat ennen Stop töhryille- kampanjaa vuosina 1990–1997, kampanjan aikana 1998–2008, sekä sen jälkeen 2008–2017. Olen nimennyt ajankaksot seuraavasti: graffitihuumasta töhryprojektiin, kohti puhdasta kaupunkikuvaa, ja projektin jälkipyykki.

Aineiston keskeiset diskurssit liittyvät taiteen ja töhryn määrittelyyn ja eroihin, keskusteluun graffitimaalareista nuorisoilmiönä, kampanjan jälkeiseen aikaan laillista graffitiseinistä, sekä projektin aiheuttamaan graffitisotaan ja ajatukseen kaupungin kaunistamisesta.

Avainsanat: Graffiti, töhry, kaupunkitila, mielipide, keskustelu, nuoriso-ongelma

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
1.1 Graffitit Suomessa	2
1.2 Aikaisemmat tutkimukset	6
1.3 Tutkimuskysymykset ja tutkielman rakenne	9
2 GRAFFITIEN MONIMERKITYKSELLISYYS	11
2.1 Graffitit taiteena	12
2.2 Graffitit poliittisena toimintana	15
2.3 Graffitit julkisen kaupunkitilan rakentajina	18
3 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄ	26
3.1 Aineisto	26
3.2 Tutkimuksen menetelmät	27
4 GRAFFITIHUUMASTA TÖHRYPROJEKTIIN	31
4.1 Taidetta vai töhryä	31
4.2 Graffitimaalareista sanottua	34
4.3 Töhryprojektin vauhdittajat	37
5 KOHTI PUHDASTA KAUPUNKIKUVAA	40
5.1 Kaupunkikuvan molemmat puolet	40
5.2 Ristiriitojen sävyttämä graffitisota	43
6 PROJEKTIN JÄLKIPYYKKI	48
6.1 Lailliset aidat ja muralit	48
6.2 Nuoriso-ongelma?	50
6.3 Töhryn aika ei ole ohi	52
7 KESKUSTELU	55
8 PÄÄTÄNTÖ	60
LÄHTEET	61

1 JOHDANTO

Helsinkiläinen graffitin suuri linja muodostuu vuosikymmenet ylittävästä graffitiin suhtautumisen aaltoliikkeestä, jossa toisistaan poikkeavia ajanjaksoja ovat olleet kaupungin kaunistamisen eetos, nollatoleranssiin perustuva graffitien ehkäisyprojekti ja luvallisen graffitin harrastamismahdollisuuksien luonti. (Helin 2014, 117.)

Yllä oleva sitaatti kuvaa hyvin graffitikulttuurin muuttuvia ajanjaksoja. Kaupungissa on miltei mahdotonta olla törmäämättä graffiteihin. Tämä alati muuntuva kulttuuri-ilmio jakaa jatkuvasti kaupunkilaisten mielipiteitä julkisen tilan muokkaajana. Graffitit herättävät usein voimakkaitakin tunnereaktioita ihmisten keskuudessa. Graffiteja on lukuisia erilaisia ja hankalaa onkin määritellä mitkä niistä ovat hyväksyttäviä ja mitkä eivät. Ihmisten on helpompi hyväksyä graffitit tylsissä harmaissa alikulkukäytävien betoniseinissä kuin esimerkiksi asuntojen seinissä. Näkemykset siitä mihin graffitit sopivat, minkälaiset graffitit sopivat mihinkin, ja mitä niistä ylipäätään ajatellaan, vaihtelevat keskusteluissa laajasti. Graffitit ovat merkittävä ja näkyvä osa kaupunkikuvaa. Aiheen ympärillä käyty keskustelu on yhteiskunnallisesti tärkeä, sillä kaikilla on graffiteista jonkinlainen mielipide. Myös taloudelliset, poliittiset ja taiteelliset kysymykset graffitin ympärillä tekee aiheesta tärkeän. Lähden tässä pro gradu -tutkielmassa avaamaan ilmiöstä käytyä keskustelua kolmen eri ajanjakson kautta, ja pyrin selvittämään graffitien vaikutusta kaupunkitilaan ja sen rakentumiseen.

Graffitimaailmasta riittäisi ihmeteltävää ja tutkittavaa monestakin näkökulmasta. Tämä kulttuuri-ilmio on jatkuvasti kiihkeän keskustelun alla ja siksi myös erittäin kiinnostava tutkimuskohde. Graffiteja on mielestäni aiheellista tutkia niiden yhteiskunnallisen aseman sekä ilmiön mielipiteitä kahtiajakavan luonteen vuoksi. Tämä vaihtoehtokulttuurinakin pidetty suuntaus on yhä suurelle osalle ihmisistä vierasta ja outoa. Kiisteltyä kulttuurimuotoa vastustavat eivät kaipaa graffiteja sotkemaan kaupunkikuvaa, kun puolestapuhujat taas mielellään katselevat graffiteilla koristeltuja radanvarsia ja muita graffitien maalaamiselle oivallisia paikkoja ja tiloja. Varmaa kuitenkin on, että graffiteja tehdään ja tullaan varmasti tekemään tulevaisuudessakin. Tähän ilmiöön tulemme aina törmäämään kaupunkikuvassamme. Graffitit ovat juurtuneet jo osaksi kaupunkikulttuuria, vaikka laillista niiden maalaaminen ei olekaan. Kuten Felisbret (2009) toteaa, graffiti on erittäin kiistanalainen kansainvälinen ilmio, jonka vaikutus esimerkiksi mainontaan,

muotiin, elokuvaan ja musiikkiin kuvastaa sen osaksi kaupunkimaisemaa. (Felisbret 2009, 6).

Graffiti on yksi kaupunkitilan monista rakentajista, halusimme sitä tai emme. Julkiset tilat ovat saaneet uusia merkityksiä positiivisessa ja negatiivisessa mielessä. Graffitin olemassaolossa ei ole ainoastaan kyse sen laillisuudesta tai esteettisyydestä. Tärkeää on myös selvittää sen suhdetta kaupunkitilan rakentumiseen ja siellä esiintyvään kamppailuun. Olennaista on selvittää miten keskustelun osapuolet suhtautuvat graffitiin ja sen tuomiin vaikutuksiin, ovathan he kuitenkin kaupunkitilan eläjiä ja käyttäjiä. Graffitien kuuluminen kaupunkimaisemaan ei ole kuitenkaan itsestään selvää. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää mitkä teemat nousevat esiin graffiti-keskustelussa ja miten graffitin suhdetta kaupunkitilaan on määritelty. Muutokset kaupunkitilassa, kuten graffitien ilmestyminen erilaisiin tiloihin, pakottaa miettimään kaupunkitilaa ja sen muuttuvia merkityksiä.

Suomessa on lukuisa määrä autioita rakennuksia ja käytöstä poistettuja paikkoja. Osa Suomen graffitihistorian legendaarisimmista paikoista on purettu mutta osa on edelleen paikoillaan. Monet näistä paikoista ovat olleet ehdottomassa suosiossa graffitikulttuurin keskuudessa, ja niiden on uskottu vähentäneen myös graffiteja kaupunkien seinillä. (Bogdanoff 2009, 72.) Graffiti-ilmiö ja sen rantautuminen Suomeen on ollut ristiriitaista, laillisesta toiminnasta laittomaan maalaamiseen. Seuraavaksi perehdyn graffitin historiaan ja tämän päivän graffitikulttuuriin Suomessa. Sen jälkeen taustoitan graffitia aikaisempien tutkimusten valossa ja johdannon lopussa esittelen tutkimuksen rakenteen tarkemmin sekä tutkimuskysymykset.

1.1 Graffitit Suomessa

Graffitin saapuminen Suomeen tapahtui 1980-luvun alussa, samoihin aikoihin, kun amerikkalainen hip hop, rap-musiikki, breakdance ja skeittaus tekivät tuloaan. Kun New Yorkin metrograffiteja käsittelevä kirja *Subway Art* tuotiin Suomeen vuonna 1985, löysi suomalainen graffitikulttuuri silloin vasta todellisen suuntansa. Graffiteista kasvoi yhä suurempia amerikkalaistyylisten maalausten vaikuttamana, kun graffitimaalajat pyrkivät yhä mittavampaan maineeseen. Tätä ennen suomalainen graffiti oli ottanut vaikutteensa

pääosin elokuvista ja musiikkivideoista, sillä graffitiaiheisia kirjoja ja lehtiä ei vielä juuri ollut. (Bogdanoff 2009, 34.)

Vuonna 1988 graffiteista tehtiin laillista taidetta, jolloin laillisten teosten uskottiin pitävän loitolla laittomia bommaajia eli töhrijiä, ja vähentävän siten kalliita puhdistuskustannuksia. Seinämaalaukset korostivat kaupungin juna- ja metroasemia, meluaitoja sekä kadunkulmia, ja suhtautuminen graffitiin alkoi muuttua myönteisemmäksi. Graffiti alettiin hiljalleen arvostaa ja laillisia graffitin tekijöitä kunnioittamaan. 1980- ja -90-luvun vaihteessa voidaan sanoa graffitien kukoistaneen, tällöin töherryksistä puhdasta seinää tai junaa ei ollut kovinkaan helppo enää löytää Helsingistä. Graffitimaalajien määrä kasvoi räjähdysmäisesti ja kilpailu kasvoi, laillisten graffitien päälle alettiin maalata uusia nimimerkkejä ja maalauksia. Myös laillisissa graffititapahtumissa graffiteja sotkettiin pelkästään kiusanteon saavuttamiseksi. Laillinen graffiti alkoi menettää arvostusta kaupunkilaisten silmissä ja kaupunki alkoi pestä laillisten graffitien päälle tehtyjä töherryksiä pois. Yhteiskunnan kääntyessä graffitiin vastaan maalaukset muuttuivat kauniista kuvista nopeasti huitaistuksi taiteilijanimiksi, kun nopeudesta tuli valttia. Maalaukset olivat siirtyneet kaikkien nähtäviltä autioiden talojen ja rakennusten seiniin. (Bogdanoff 2009, 34–37.)

Asenneilmapiiri muuttui pian kuitenkin uteliaisuudesta graffitien vastustamiseen, ja 1990-luvun lopulla voidaan sanoa laillisen graffitin tien päättyneen (Bogdanoff 2009, 37). Graffiteja vastustivat äänekkäimmin isännöitsijät, ja vuonna 1997 Mäkeläkadun taloyhtiöiden toimesta aloitettiin Töhrimättä paras –projekti, jonka tarkoitus oli puhdistaa alueen taloyhtiöiden seiniin ilmestyneet graffitit mahdollisimman nopeasti. Tästä inspiroituneena kaupunki päätti aloittaa oman Stop töhryille-projektin. (Helin 2014, 41; Kuvaja & Cantell mukaan 2002, 5.) Tämä Helsingin kaupungin vuonna 1998 aloittama kampanja on hyvin kuvannut graffitin laillisuuden vastustamista kaupunkitilassa. Projektin tavoitteena oli saada koko kaupunki siistiksi.

Stop töhryille-projektissa sovellettiin nollatoleranssijattelua graffiteihin. Projektin ajatuksena niin sanottu rikkinäisten ikkunoiden teoria, jonka mukaan maalaukset tuli poistaa välittömästi. Kampanja laajeni myös koskemaan muita kuin graffitimaalajien tekemiä teoksia, koska mikä tahansa ilman lupaa harjoitettu visuaalinen viestintä kaupunkitilassa voisi johtaa ilmiön kasvuun. Kaupunki on pyrkinyt estämään graffitien

tekemistä mutta muita visuaalisia viestejä se ei kuitenkaan ole kokenut ympäristöä haittaaviksi, pikemminkin päinvastoin. Esimerkiksi kaduilla näkyvät mainokset ovat lisääntyneet voimakkaasti. (Villanen 2010, 103;106.) Stop Töhryille-projektin nollatoleranssin ja vartijoiden kovaotteisen toiminnan seurauksena taidolla maalatut graffitit kaupungin seinillä ja junan kyljissä vaihtuivat nopeasti hutaistuuksi taiteilijanimiksi ja ilkeiksi töherryksiksi. Yhteiskunnan kielteisyys ja negatiiviset asenteet yllyttivät yhä useampaa ilkeisiin tekoihin. (Bogdanoff 2009, 133.)

Brunilan, Rannan & Virenin (2011) mukaan Stop Töhryille-projektin ansiosta helsinkiläiset tutustutettiin tietynlaiseen tapaan hallita kaupungin tiloja. He toteavatkin, että kyseisessä projektissa oli kyse koko kaupunkitilan kannalta keskeisestä kamppailusta, ei vain pelkistä graffiteista, ja siitä kuinka täysin läpinäkymätöntä kaupungin toiminta on ollut. Brunila, Ranta & Viren puhuvat Stop töhryille-kampanjasta eräänlaisena laboratorioesimerkkinä, jonka kautta on mahdollista tarkastella yleisiä kaupunkitilassa tapahtuneita muutoksia. Töhryprojektin strateginen asema on ollut myös vauhdittamassa kaupunkitilasta käytyjen kamppailuiden synnyssä. Syyskuussa 2008 Kiasman edessä järjestetty Töhryfest-tapahtuma huipensi töhryprojektiin kohdistuneen julkisen vastarinnan, samaan aikaan Stop töhryille-projekti lakkautettiin, ja sulautettiin osaksi kaupungin palveluja. Saman vuoden marraskuussa graffitinvastainen nollatoleranssi lakkautettiin valtuuston toimesta. (Brunila et al. 2011, 10–11; 150; 161–162.)

Nollatoleranssi.info-sivuston mukaan Stop töhryille-kampanjan seurauksena graffitikulttuurin sanotaan kokeneen muutoksen. Maalaustyylillä on muuttunut nopeammaksi ja laatuun sekä sisältöön panostaminen ei luonnistu enää samalla tavalla, sillä uhkana koetaan kaupunkitilan väkivaltaiset vartijat ja kohtuuttoman suuret sakot. (Villanen 2010, 105). Hille Koskelan (2009) mukaan ehkä kuvaavin esimerkki siitä, ettei nollatoleranssilla saada ilmiötä katoamaan, on juuri kiellettyä vastaan taistelemine, mikä on tehnyt Banksysta, englantilaisesta graffitimaalarista, kuuluisan. Hänen töitään on ympäri maailmaa julkisissa tiloissakin ja niistä on maksettu taidehuutokaupoissa suuria summia. (Koskela 2009, 293.)

Mika Helin (2014) kuvailee graffitia ristiriitaisena, kiistojen sävyttämänä ja kaupunkien elinvoimaisuuteen vaikuttavana ilmiönä. (Helin 2014, 102). Graffiti on kuitenkin saanut osakseen hyväksyntää taiteenmuotona ja on jokseenkin osa kaupunkikulttuuria. Siitä

näyttävänä esimerkkinä on luvallisten graffitiseinien pystyttäminen Helsingin Suvilahteen ja Kalasatamaan. Hiljattain Helsinkiin on myös ilmestynyt uusia seinämaalauksia eli muraaleja, jotka liittyvät Lisää katutaidetta Helsinkiin –projektiin (Bäckgren 2016, viitattu 18.10.2016). Projektin ideana oli kilpailu, jossa asukkaat ja eri tahot saivat ehdottaa katutaidetta omille alueilleen. Kyseinen projekti haluaa omien sanojensa mukaan elävöittää Helsingin kaupunkikuvaa katutaiteen avulla ja tuoda katutaidetta sinne missä sillä on eniten tarvetta. Yhteismaa ry:n Jaakko Blombergin mukaan seinämaalauksen ajatuksena on mennä asukkaiden ja ympäristön ehdoilla, laittamatta maalauksia vain sinne tänne. (Bäckgren 2016, viitattu 18.10.2016.) Seiniä on ilmestynyt myös muualle suomeen Stop töhryille- kampanjan jälkeen. Lailliset graffitiseinät ovatkin merkki edes jonkinlaisesta tuesta graffitikulttuurille ja sen lailliselle toiminnalle kaupunkitilassa.

Graffiti urbaanina taiteen muotona on kasvanut ja levinnyt, ja sen tyyli on kehittyneet nimikirjoituksista taide-esityksiin ja erilaisiin seinämaalauksen projekteihin. Monet yritykset ja kansalaisjärjestöt ovat jopa tilanneet graffititaiteilijoiden töitä erilaisiin taideprojekteihin edistämään kulttuurisia arvoja. (Turley 2005, 101.) Graffitiä ylistetty myös dokumenttielokuvissa, se on otettu osaksi jokapäiväistä suunnittelua, ja siitä on kasvavassa määrin tulossa valtavirtaa edustava markkinointi-ilmiö. Graffitikirjoittajia on muun muassa pyydetty opettamaan taitojaan kouluihin ja suunnittelemaan lenkkiosuusia Nike-brändille. (Gottlieb 2008, 2; 7.)

Helsingiläisen graffitin suuri linja on muodostunut vuosikymmenien aikana, jolloin muutokset ilmiön suhtautumiseen ovat poikenneet paljolti toisistaan. Ensimmäinen vaihe alkoi vuonna 1984 jolloin syntyi kaupungin kaunistamisen eetos graffiteja tekevien toiminnan seurauksena. Tähän aikaan ilmiöön suhtauduttiin uteliaasti ja kannustavasti. 1990-luvulle tultaessa graffiti alkoi saada sotkemisen ja vandalismin piirteitä, ja se nähtiin ongelmana, jota pyrittiin ratkaisemaan Stop töhryille-projektin nollatoleranssi periaatteen johdolla vuodesta 1998 alkaen. Tätä voidaan kutsua graffiti-ilmiön toiseksi vaiheeksi. Kolmantena vaiheena on vuodesta 2008 lähtien kaupunkipoliittisen toiminnan seurauksena hyväksytty ajattelutapa, jossa graffiti luvallisen tekemisen muotona on määrittynyt osaksi monimuotoista kaupunkikulttuuria. Helsingiläisen graffitin suuren linjan neljättä vaihetta tulee määrittämään se, kuinka laajamittaisesti tehtyyn luvalliseen graffitiin jatkossa suhtaudutaan. Tuleva graffitiin suhtautuminen riippunee paljon graffitiharrastajien,

harrastustoimintaa mahdollistavien ja kontrolloivien, sekä kaupunkilaisten välisestä vuorovaikutuksesta. (Helin 2014, 53–55.)

1.2 Aikaisemmat tutkimukset

Graffiteista on tehty useita tutkimuksia sekä Suomessa että kansainvälisesti. Graffitien tutkiminen Suomessa ajoittuu lähinnä 1990-luvun loppupuolelta tähän päivään, vaikka graffiteja on jo näkynyt kaupunkikuvassamme 1980-luvun alkupuolelta asti. Suomessa graffitikulttuuria on tutkittu usein melko kuvaavalla otteella hyödyntäen kuvamateriaalia ja haastatteluita. Tätä kiistanalaista ilmiötä on tutkittu esimerkiksi graffitin tekijöiden, taiteen, nuorisokulttuurin sekä tilan näkökulmista. Tutkimuksia on löydettävissä muun muassa tietokirjoina, tieteellisinä tutkimuksina sekä opinnäytteinä.

Suomessa on julkaistu kaksi suurempaa kuvilla elävöitettyä tietokirjaa graffiteista. Anne Isomursun toimittamassa ja Tuomas Jääskeläisen kuvittamassa *Helsinki Graffiti* (1998) teoksessa esitellään suomalaista graffitikulttuuria sen historiasta nykypäivään juuri ennen Helsingin kaupungin nollatoleranssikampanjan alkua. Tutkimus perustuu graffitin maailmaan graffitintekijöiden näkökulmasta, jota elävöitetään runsaalla kuvamateriaalilla sekä graffitimaalajien haastatteluilla. *Helsinki Graffiti* perustuu osakseen Isomursun folkloristiikan pro gradu-tutkielmaan *Uusi graffitikulttuuri Helsingin seudulla vuosina 1984–1994*.

Toinen merkittävä tietokirja graffiteista on Joanna Bogdanoffin kokoama graffitikirja *Graffiti no name, no fame* (2009), joka on Isomursun ja Jääskeläisen *Helsinki Graffiti*-tutkimusta reilu kymmenen vuotta uudempi tutkimus graffitista sen kulttuurin näkökulmasta ja yhteiskunnallisesta asemasta. Bogdanoffin (2009) mielenkiinto aiheeseen on noussut vartiointiliikkeen suhtautumisesta katutaiteeseen, josta hän esittelee teoksessa omalla henkilökohtaisella esimerkillään. (Bogdanoff 2009, 7.) Teoksessa on runsaasti tietoa graffitien vastaisilta tahoilta sekä sisäpiiritietoa graffitien vastustajien toiminnasta. Tämä kattava tietokirjamainen tutkimus koostuu graffitin juurista nykypäivään sisältäen laajan ja monipuolisen valokuvamateriaalin lisäksi haastatteluja ja dokumentteja Suomesta sekä maailmalta.

Graffiteja on tarkasteltu myös kaupunkitilan hallinnan näkökulmasta. Mikael Brunilan, Kukka Rannan sekä Eetu Virenin pitkäaikaiseen aiheen seuraamiseen perustuva ja voimakkaasti kantaottava teos *Muutaman töhryn tähden* (2011) tutkii graffiteja ennen Stop töhryille-projektia, sen aikana ja sen jälkeen. Teos keskittyy kuvaamaan Helsingin kaupungin katutaiteen vastaisen nollatoleranssipolitiikan sekä yksityisen vartiointialan vaikutuksia kaupunkilaisiin ja kaupunkitilaan, joiden pyrkimyksenä oli tuhota graffitikulttuuri Helsingistä. Kirjassa viitataan graffitien vaikutusten lisäksi koko kaupunkitilan julkisen kuvan kamppailuun, julkisen ja yksityisen tilan väliseen jakoon, sekä tietynlaiseen tapaan hallita kaupungin tiloja ja pintoja. Teoksessa tuodaan esiin julkisen tilan kontrollia, kuinka esimerkiksi kaupallinen mainonta ja vartiointipalvelut ovat lisänneet siinä valtaansa. Teos sisältää runsaasti myös haastatteluja virkamiesten ja vartijoiden toiminnasta. (Brunila, Ranta & Viren 2011.)

Mika Helin (2014) luo kokonaiskuvaa helsinkiläisestä graffitikulttuurista tutkimuksessaan *Luvallinen graffiti Helsingissä – meidän kulttuuria ja meidän juttu kun pääsee tekee...* (2014). Tämä on kattava tutkimus Helsingin graffitikulttuurista, joka perustuu laajaan kenttätööhön, valokuva- aineistoon sekä monipuolisiin haastatteluihin. Tutkimusraportti on Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisu, jossa keskitytään tarkastelemaan graffitikulttuurin luvallista toimintaa. Tutkimuksessa keskeisessä osassa ovat Suvilahden ja Kalasataman luvallisten graffitaitojen käyttäjät ja käyttöä koskevan kyselyn tulokset. Tutkimuksen tavoitteena onkin selvittää mistä nykyisessä paikallisessa graffiti-ilmiossa on kysymys kartoittaen helsinkiläisen luvallisen graffitin nykytilannetta graffitien tekijöiden, virkamiesten ja kaupunkipoliittisen päätöksenteon näkökulmista. Tutkimuksesta voi käydä ilmi yllättäviäkin tuloksia kuten se, että aktiivisimmat graffitin tekijät ovat 30–35-vuotiaita miehiä.

Graffitia on tutkittu myös taiteen kokemuksen ja nuorisokulttuurin näkökulmasta. Piritta Malinen tutkii väitöskirjassaan *Kannu vie- kohti taidetta? Graffitikokemus sekä graffitin ja kuvataideopetuksen vuorovaikutus* (2011) kuvataideopetuksen ja graffitikulttuurin vuorovaikutusta. Malinen (2011) keskittyy tutkimaan graffitintekijöiden omia kokemuksia graffitista sekä sitä, miten kuvataideopetuksessa olisi mahdollista huomioida graffitintekijöiden ja muiden nuorisokulttuureihin kuuluvien erityispiirteitä kuvantekijöinä. Tutkimuksen aineisto koostuu graffitintekijöiden haastatteluista, video- ja valokuvamateriaalia maalaustilanteista sekä graffitintekijöiden kuvataidetoista.

Erilaisen näkemyksen graffiteista esittää Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta valmistuneen Jonna Tolosen (2016) väitöskirja *Madridin katujen kasvot – laiton graffiti osana Espanjan 15M-protesteja*. Tolonen tutkii graffitia osana Espanjan 15M- protesteihin liittyvää viestintää, tutkimus on poliittista osallistumista kansalaisuutta tutkivaa viestintätutkimusta. Tutkimuksessa tarkastellaan laittomia graffiteja, jotka on maalattu kaupunkitilaan ilman lupaa erotuksena luvallisista graffiteista. Tolosen tutkimus on ensimmäinen laatuaan Suomessa, sillä viestinnällisestä näkökulmasta aihetta ei ole aiemmin käsitelty.

Veera Jalava on tutkinut graffitikulttuuria taidekasvattajan näkökulmasta vuosina 2007-2010 toteutetussa artikkelissaan *Mummot kyhää – graffitiopetusta ikäihmisille*, jossa Jalava puolustaa laillisen graffitin ja katutaiteen asemaa taidekasvatuksessa. Tarkoituksena on selvittää, pystyykö ikäihmisiä aktivoimaan sosiaalisempaan ja toiminnallisempaan elämään, uusien kontaktien luomiseen sekä pysymään mukana ajan hengessä graffitiopetuksen avulla. Tutkimuksen ikäihmiset, eli Jalavan sanoin Graffiti Grannies, ovat hyvä esimerkki siitä, että graffititaide ei ole vain nuorisokulttuuria, vaan siitä voivat nauttia myös muut ikäpolvet.

Petri Syrjäsen (1999) pro gradu *Graffiti ei ole taidetta, se on rikos – graffitikonfliktin yhteiskunnallisia määreitä*, Tampereen yliopiston Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitokselta, selvittää graffitin tekemisen motiiveja ja merkityksiä, miksi graffiteja tehdään ja mitä merkityksiä tekijät antavat tekemiselleen. Väinö Klemola (2010) on tutkinut Lapin yliopistossa taiteiden tiedekunnassa graffitikulttuurin diskurssia visuaalisen journalismin näkökulmasta tutkielmassaan *Graffiti journalismin tulkittavana: graffitikulttuuria uutisoivat valkokuvat HS:ssä 1998 & 2008*. Jyri Väisäsen (2014) Jyväskylän yliopiston taidehistorian pro gradu *Tavasta tyyleihin: kuopiolainen graffiti juurilta nykypäivään* tarkastelee graffitia paikan ja teoksen näkökulmista, keskittyen siihen mitä paikat merkitsevät graffitille ja miten ne vaikuttavat sen luonteeseen.

Liisa Annukka Mäkinen (2010) on myös käsitellyt Stop töhryille-projektia tapaustutkimuksena pro gradu -työssään *Julkisen tilan kontrollin ulottuvuuksia*. Tutkimuksen näkökulma perustuu sosiaaliseen konstruktionismiin, eli siihen miten kielellä rakennetaan todellisuutta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten pyrkimys tilan kontrollointiin näkyi Stop töhryille-projektissa ja projektin toteuttamisen keinoissa.

Mäkinen on pyrkinyt tämän yksittäisen tapauksen avulla selvittämään mihin julkisen kaupunkitilan kontrolli kohdistuu. Aineistona Mäkinen on käyttänyt haastatteluita ja dokumenttimateriaalia. (Mäkinen 2010.)

Suomessa graffiteja on tutkittu paljolti juuri graffitin tekijöiden näkökulmasta, mitä merkityksiä tekijät antavat tekemiselleen ja miksi graffiteja tehdään. Aikaisemmissa tutkimuksissa on keskitytty laajalti graffitikulttuurin luvalliseen ja luvattomaan toimintaan, sekä sen yhteiskunnalliseen asemaan. Ilmiötä on havainnollistettu paljon esimerkiksi haastatteluilla sekä monipuolisella kuvamateriaalilla. Aihetta on tutkittu myös tilallisuuden näkökulmasta, mitä paikat ja kaupunkitila merkitsevät graffiteille, arvioiden esimerkiksi julkisen kaupunkitilan kontrollin kohdistumista.

Tutkimukseni näkökulma valikoitui kiinnostuksesta graffiteihin käydystä keskustelusta ja sieltä esiin nousevista puheenaiheista. Graffiti-aiheista tutkimusta verkkokeskustelun näkökulmasta ei ole juurikaan löydettävissä ja sen vuoksi on tärkeää tuoda myös keskustelun osapuolten tulkinnat esille tästä kiistelystä kulttuurimuodosta. Tarkoitukseni on selkiyttää graffitikulttuurista käytyä keskustelua ja ilmiön rakentumista kaupunkitilassa analysoiden Helsingin sanomien artikkeleita ja mielipidekeskusteluja aiheen ympärillä.

1.3 Tutkimuskysymykset ja tutkielman rakenne

Tässä tutkimuksessa lähestyn graffitia ja sen suhdetta kaupunkitilan rakentumiseen graffitista käydyn keskustelun näkökulmasta saadakseni kosketuspintaa tähän kiistelyyn ja mielipiteitä jakavaan kulttuuri-ilmiöön. Tutkielman tavoitteena on selvittää keskustelussa esiin tulleita merkityksiä graffitille, sitä miten ilmiö koetaan, sekä graffitin suhdetta kaupunkitilaan ja sen rakentumiseen. Tutkimuskysymykset on laadittu hahmottamaan graffiti-ilmiötä verkossa esiintyvien keskustelijoiden näkökulmasta, joista ensimmäinen pyrkii antamaan kokonaiskuvaa graffitista tärkeiksi nousseiden ajanjaksojen kautta. Toinen kysymys menee aiheessa hieman syvemmälle ja pyrkii tarkastelemaan graffitien ja kaupunkitilan rakentumista suhteessa toisiinsa aineistosta löytyvien diskurssien avulla.

- 1) Mitkä ovat keskeisimmät diskurssit suomalaisessa graffitikeskustelussa?
- 2) Miten keskusteluissa nähdään graffitien vaikuttavan kaupunkitilaan ja sen

rakentumiseen?

Vastauksia tutkimuskysymyksiin pyrin saamaan analysoimalla graffiteihin läheisesti liittyviä mielipidetekstejä ja artikkeleita Helsingin Sanomien verkkosivuilta vuosina 1990–2017 hyödyntäen laadullista sisällönanalyysia sekä diskurssianalyysia. Graffitien merkityksiä ja vaikutuksia kaupunkitilaan tarkastelen aineistosta löytyvien tihentymien ja niistä löytyvien diskurssien pohjalta. Mielipidetekstit ovat usein kantaottavia kirjoituksia, joiden tavoitteena on vaikuttaa lukijoiden mielipiteisiin ja asenteisiin. Helsingin Sanomien artikkelit ovat hyvä lisä mielipidetekstien ohella, sillä ne antavat kuvan virallisen keskustelun tasosta ja muutoksista siihen, joihin mielipidetekstit peilautuvat. Uskon saavani artikkeleista ja mielipideteksteistä mahdollisimman kattavan aineiston tutkimuskysymyksiin vastaamiseen.

Seuraavassa luvussa perehdyn aiheeseen keskeisesti liittyviin käsitteisiin ja tulkintoihin, graffitin määrittelyyn sekä kaupunkitilan ja graffitien väliseen suhteeseen. Teoriaosuuden jälkeen esittelen tarkemmin aineistoa sekä käyttämäni tutkimusmenetelmät, sisällönanalyysin ja diskurssianalyysin. Tuloslukuissa selvitän graffitien merkitystä ja ilmenemistä kaupunkitilassa. Lopuksi tiivistän keskeisimmät tulokset, sekä niistä tekemäni johtopäätökset.

2 GRAFFITIEN MONIMERKITYKSELLISYYS

Tämä on tutkimukseni teoriaosuus, joka koostuu kolmesta alaluvusta. Ensimmäisessä luvussa pohditaan graffitin merkitystä taiteena erilaisten tulkintojen näkökulmista. Kiinnostavaa on katsoa graffitia useasta näkökulmasta, sillä selkeää määritelmää siihen on hankala löytää. Toisessa luvussa keskitytään graffitin ilmenemiseen poliittisena toimintana, miten graffitit ottavat kantaa yhteiskunnallisiin asioihin. Teorialuvun loppupuolisko keskittyy havainnoimaan graffitien sopeutumista kaupunkitilaan, miten ne integroituvat vallitseviin olosuhteisiin ja kamppailevat olemassaolostaan osana kaupunkikuvaa.

Graffititaiteilijat käyttävät kaupunkimaiseman antimia toteuttaessaan teoksiaan laittomiin ja laillisiin kohteisiin. Samalla kun he pyrkivät tekemään tylsän harmaasta kaupunkitilasta värikkäämpää, joutuvat he kamppailemaan graffitin kuulumisesta kaupunkikuvaan. Graffitit ovat tapa toimia tiloissa ja mahdollisuus myös alakulttuurin harjoittamiseen. Ne omaavat yksilöllisen ilmeen sanoilla, merkeillä tai kuvilla. Se miten graffitit nähdään ja koetaan, riippuu niille annetuista merkityksistä. Kiinnostavaa perspektiiviä graffiti-ilmiöön saa tutkimalla graffitin monenlaisia ulottuvuuksia peilaten niitä erilaisten käsitteiden, kokemusten sekä tulkintojen monimerkityksellisyyteen. Graffiteja on määritelty monesta eri näkökulmasta ja tämä mielipiteitä jakava ja kiistanalainen kulttuuri-ilmiö on saanut monenlaisia merkityksiä.

Graffitia määriteltäessä on olennaista pohtia, mikä graffiti ylipäätään on. Esimerkiksi Felisbret (2009) on määritellyt graffitikirjoittamiselle kolme perusmuotoa, joilla jokaisella on yksilöllinen ilmeensä. *Tagit* ovat graffititaiteilijoiden nimikirjoituksia, joita käytetään pääasiassa graffitin maalaamiseen lisäten nimen näkyvyyttä. Tagit voivat olla yksinkertaisia tai erittäin monimutkaisia ja koristeellisia, ja niiden esteettisyys mitataan lähinnä siisteyden ja omaperäisyyden kautta. *Throw-upit* ovat kiireesti tuotettuja graffiteja, ja piissit enemmänkin taideteoksia. (Felisbret 2009, 108;110;112.) Jeff Ferrell (1993) erottelee vielä *piissit* tageista niin, että piissit toteutetaan usein monilla eri väreillä ja niihin käytetään myös yleensä enemmän aikaa. (Ferrell 1993, 76).

Kuten Felisbret (2009), myös Liz Gogerly (2011) määrittelee graffitin yksinkertaiseksi nimimerkiksi eli tagiksi tai taideteokseksi, jonka juuret ovat kadulla. Hänen mukaansa

graffiti tarkoittaa ”naarmutettua” ja se voi olla mitä vain, sanoista ja merkeistä kuviin ja symboleihin. Gogerlyn mukaan graffiti on kiistanalaista, mutta esittää silti valtavaa osaa modernissa kulttuurissa. (Gogerly 2011, 4). Graffitit ovat erilaisia, toiset ovat ajan kanssa tehtyjä värikkäitä taideteoksia toiset taas nopeasti raapustettuja nimikirjoituksia. Graffiteja tulkitaan eri tavoin ja jokaisella on oikeus omaan tulkintaan. Tämän vuoksi graffitit ovatkin erittäin kiistelty ja mielipiteitä jakava kulttuuri-ilmiö.

Nykyinen graffitikäsitteen käyttö ei ole yksiselitteistä. Graffititermin rinnalla esiintyvät käsitte kuvaukset eivät ole vakiintuneita ja niiden keskinäiset suhteetkin ovat usein epäselviä ja päällekkäisiä. Yleisimpänä ilmiön kuvauskäsitteenä voidaan pitää termiä kaupunkitaide, jolla viitataan kaupunkimaiseen ja kaupungeissa esiintyvään taidesuuntaukseen. Katutaide on määriteltävissä kaupunkitaidetta kohdistetummin. Kyse on mistä tahansa taiteesta, joka on kehittynyt julkisissa tiloissa, kaduilla. (Helin 2014, 24.)

2.1 Graffitit taiteena

Graffitin määrittely taiteeksi tai taideteokseksi on häilyvä. Esimerkiksi Cedar Lewisohnin (2009) mukaan graffiti on kuviteltu pahamaineiseksi sanaksi, jonka enimmäkseen nähtiin sisältävän vain vähän taiteellista ansiota. Lewisohn (2009) sanookin, että loppujen lopuksi on jokaisen itse päätettävissä mikä on taidetta ja mikä ei. (Lewisohn 2009, 9.) Alan Turley (2005) taas puhuu graffitista tyytymättömien kaupunkilaisten urbaanina taiteena, joka on paljon monimutkaisempaa, taiteellisempaa ja laittomampaa kuin koskaan ennen. Vaikka monet kokevat haastavaksi tunnistaa graffitit taiteeksi, on graffitit Turleyn mukaan kaupunkien kuvia jotka ilmoittavat olemassaolostaan tässä improvisoidussa taiteen tyyliä. (Turley 2005, 100–101.)

Nicolas Ganz (2015) puolestaan näkee graffitikirjoittamisen julkisissa tiloissa yhdeksi taiteen ja viestinnän kaikkein ainutlaatuisimmaksi muodoksi. Hän on määritellyt graffitin ilmaiseksi ja anarkistiseksi teoksi tuoden luovuutta kaupunkimaisemaamme, ja joka samalla pyrkii vaatimaan takaisin kaupunkitilaa, jotta ihmiset voisivat luoda ympäristöään omien halujen mukaisesti. (Ganz 2015, 9–10.) Myös Brunila ym. (2011) mieltävät graffitit osaksi kaupunkia ja sen jokapäiväistä elämää. Ne tekevät kuolleen harmaista seinistä kiinnostavia ja tuottavat kaupunkilaisille visuaalista nautintoa käyttämällä hyödykseen heitteille jätettyjä tiloja. (Brunila ym. 2011, 163–164.)

Isomursun & Jääskeläisen (1998) tietokirjan perusteella graffitia on määritelty sen tekijän näkökulmasta enemmän kuitenkin performanssiksi kuin taiteeksi. Graffitissa sanotaan olevan taiteellisia elementtejä, mutta taiteeksi sitä ei tekijöiden mukaan voida luokitella, vaikka graffitien tekemiseen lainataankin vähän efektejä kuvataiteesta, ja toisin päin. (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 71). Riikka Kuittinen (2010) puhuu myös performatiivisesta näkökulmasta. Salaa, usein vaativiin paikkoihin laittomasti tehdyt teokset voidaan nähdä myös tietynlaisena performanssina. Yleisö ei näe itse performanssia, vaan ainoastaan sen lopputuloksen. (Kuittinen 2010, 15.)

Oleellista graffitia määriteltäessä taiteeksi on tehdä erottelua graffitin ja tagin välillä. Pauli Rautiaisen (2007) mukaan graffititaide kietoutuu usein taiteen vapauden käsitteeseen. Hän tulkitsee graffitin katutaiteen muotona, joilla tarkoitetaan usein spraymaalilla rakennuksiin ja esineisiin tehtyjä maalauksia. Graffitit on erotettava tagista, eli henkilön tunnistamistarkoituksessa tekemästä merkinnästä. Graffiteja ja tageja pidetään yleensä ympäristöä rumentavina sottauksina, jotka myös tehdään usein ilman omistajien lupaa. Rautiaisen (2007) mielestä tärkeää on käsitteellisesti erottaa varsinaisesta katutaiteesta sellainen toiminta, jossa tarkoituksena on tehdä ilkivaltaa. Rautiainen (2007) toteaaakin, että tageja ei voi ainakaan tekijän tarkoitukseen nojaavan taideteorian nojalla pitää varsinaisena katutaiteena. (Rautiainen 2007, 13–14.) Rautiainen on mieltänyt graffitit melko kriittisesti luvattomiksi sottauksiksi ja tuominnut varsinkin tagit katutaiteen ulkopuolelle.

Edellä käy ilmi kuinka eri tavoin graffitin taiteellisuuteen suhtaudutaan. Mielenkiintoista on myös erottelu katutaiteilijoiden ja kaupunkitaiteilijoiden kesken. Katutaiteilijat ja graffitin harjoittajat olettavastikin pitävät teoksiaan taidemuotona mutta kaupunkitaitelijat puhuvat graffititaiteesta sananvapautena ja itseilmaisuna. Mutta miten erotellaan mikä on katutaidetta ja mikä kaupunkitaidetta? Katutaiteen juuret ovat poliittisessa kommentoinnissa, propagandajulisteista spraymaalattuihin iskulauseisiin. (Kuittinen 2010, 19). Lewisohnin (2009) mukaan poliittisten mielipiteiden ilmaisu liitetään usein varsinkin katutaiteeseen. Poliittiset mielipiteet ovat vahvasti läsnä graffiteissa ja katutaiteessa, mutta lähtökohtaisesti ihmiset ajautuvat tekemään taidetta kaduille, koska he haluavat luoda jotain. Tekijöillä ei ole katua lukuun ottamatta välttämättä muuta tilaa tai mahdollisuutta osoittaa luovuuttaan. (Lewisohn 2009, 102.) Katutaiteen sanotaan myös

tunkeutuvan kaupunkitilaan herättäen keskustelua visuaalisuudesta, sosiaalisesta ja poliittisesta rakennelmasta sekä yksilön oikeudesta olla näkyvillä. (Irvine 2012, 2).

Gogerly (2011) on myös erotellut erilaisia näkökantoja graffitiin katutaiteilijoiden ja kaupunkitaiteilijoiden välillä. Hänen mukaansa kaupunkitaiteilijat uskovat, että graffititaiteessa on kyse sananvapaudesta ja itseilmaisusta, ja katutaiteilijat puolustavat graffitiä on todellisena taiteen muotona jota pitäisi enemmän juhlistaa kuin tuomita. (Gogerly 2011, 12–13.) Myös Felisbretin (2009) mukaan graffitin harjoittajat viittaavat graffitiin taidemuotoon, kun taas monet muut taiteilijat pitävät graffitiä halventavana ja sopimattomana median tyrkyttävänä etikettinä, joka kantaa mukanaan paljon muun muassa leimautumista ja ennakkoluuloja. (Felisbret 2009, 7.)

Lewisohnin (2009) mukaan katutaide on graffiti-ilmiötä yleisemmin kuvaava käsite. Katutaiteeteokset ja graffiti ovat kummatkin usein väliaikaisia ja laittomia, mutta katutaiteeksi luetaan myös julkisen vallan hyväksymiä teoksia. Niitä toteutetaan eri tekniikoilla ja niiden taiteilijoilla on usein erilaiset motivaation lähteet toimintansa taustalla. Katutaiteessa käytetään myös usein monipuolisempia materiaaleja ja tekniikoita kuin graffititaiteessa. Graffitin ja katutaiteen erottaa myös kohdeyleisö, mikä niillä on usein eri samankaltaisesta sijainnista huolimatta. (Lewisohn 2009, 15–18.)

Kaupunkitaide on määritelty taiteeksi, jossa taiteilijat tekevät teoksen tiettyyn kaupunkiympäristöön käymään dialogia sen fyysisen toiminnallisen ja sosiaalisen ympäristön kanssa. (Haapala 1999, 82). Meiju Niskalan (2010) määritelmä kaupunkitaiteesta korostaa perusideologiaa, jossa kaupunkitaiteen tarkoitus on tuoda julkiseen tilaan jotain sellaista, joka tavalla tai toisella tekee hyvää myös muille. Se voi tarkoittaa julkiseen tilaan sijoitettua tai siinä toteutettua teosta, joka esimerkiksi tekee ehdotuksia tai kommentoi tietyn paikan ilmiöitä ja tapahtumia ja voi näin kääntää tutusta esiin uuden perspektiivin. Niskala (2010) määrittelee kaupunkitaiteeteokseksi vuorovaikutteiset työkalut paikan toisin kokemiseen, paikkaa kaunistavat äänimaisemat tai vaikkapa yhdessä paikallisten ihmisten kanssa toteutetut esitykset. (Niskala 2010, 12.)

Katutaiteessa puolustetaan graffitiä taiteena ja se nähdään usein myös graffiti-ilmiötä yleisemmin kuvaavana käsitteenä. Kaupunkitaiteilijat kokevat graffitit ennemminkin itseilmaisun välineenä, jossa tarkoituksena on tuoda julkiseen tilaan jotain mikä miellyttää

myös muita. Poliittiset mielipiteet ja keskustelu oikeudesta olla näkyvillä ovat vahvasti mukana katutaiteessa, kun kaupunkitaide puolestaan pyrkii luomaan vuorovaikutteisia teoksia paikallisten ihmisten kanssa. Katutaideteokset, kuten graffitit, kantavat myös laittomuuden ja väliaikaisuuden leimaa, vaikka samaan kategoriaan hyväksytäänkin joitakin julkisen vallan tilaamia teoksia. Kaupunkitaidetta tehdään tiettyyn paikkaan tietyillä ehdoilla, joten oletettavasti tilatut graffititeokset voivat olla myös katutaiteen ohella kaupunkitaidetta.

Taiteen ja ei-taiteen raja graffiti-ilmiössä ei ole selkeä, ja sen vuoksi sitä on vaikea määrittellä. Kyse on myös yhteiskunnallisesta määrittelystä ja kamppailusta, kuten kaiken taiteen kanssa. Graffiti voidaan luokitella taiteen ja viestinnän muodoksi, mutta graffitin harjoittajien mielestä se nähdään enemmän kuitenkin performanssina kuin taiteena. Graffiteja kutustaan taiteeksi myös siinä tarkoituksessa, että ne saisivat enemmän arvoa. Ne tuottavat visuaalista nautintoa, mutta samalla myös herättävät ennakkoluuloja ja leimautumista. Se mikä määrittyy taiteeksi, ja onko graffiti taidetta, on loppujen lopuksi taiteen katsojan ja kokijan oma valinta.

2.2 Graffitit poliittisena toimintana

Graffitilla on myös poliittinen ulottuvuus. Sen poliittisuus ilmenee esimerkiksi sen viesteissä, kuten poliittisissa iskulauseissa ja kannanotoissa, toisin sanoen itseilmaisussa ja sananvapaudessa. Graffiti usein saakin merkityksen, että sen avulla viestitään esimerkiksi jostain yhteiskunnan ongelmasta. Se koetaan usein vastalauseena johonkin yhteiskunnan ilmiöön, ja näin ollen aiheuttaa keskustelua puolin ja toisin. Poliittisuus ilmenee myös graffitien kamppailussa kaupunkitilaa vastaan, sekä sen luvattoman ja luvallisen toiminnan kysymyksissä. Nyysönen (2009) näkeekin graffitit urbaanina nuorisokulttuurin merkkinä viestittämässä tietynlaista kapinaa vakiintunutta yhteiskuntajärjestystä tai valtaapitäviä kohtaan (Nyysönen 2009, 119).

Kaupunkitila on merkittävä yhteiskunnallisten ilmiöiden näyttämö. Jussi S. Jauhiainen (2002) mukaan kaupunkitilaa tuotetaan ja muokataan jatkuvasti erilaisissa toiminnoissa, kaupunkitilan sekä osallisuuden ongelmiin etsitään joka puolella vastauksia laillisella ja laittomalla suoralla toiminnalla, muun muassa mielenosoituksilla, mutta myös käyttämällä tiloja määrättyllä tavalla. (Jussi S. Jauhiainen 2002, 125–126.) Graffitit ovat tapa välittää

viestejä sekä tuoda mielipiteitä julkisiksi kaupunkitilassa. Graffiti- ilmiö onkin kiivaan väittelyn aiheena kaupunkipolitiikassa sen välittäessä poliittisia viestejä ja muokaten tiloja jatkuvasti. Hille Koskela (2009) puhuu graffitisodasta, jonka mukaan Helsingissä graffiteista on tullut poliittisesti helppo valtataistelun kohde, jossa otetaan mittaa siitä, kenellä on oikeus tilaan ja kuka tilaa hallitsee. (Koskela 2009, 284; 286).

Liza Gottlieb (2008) on määritellyt graffititaiteen oman identiteetin monimutkaiseksi ilmaukseksi, joka koostuu graffitikirjoittajan henkilökohtaisesta tyylistä. Nykyajan graffitin tarkoituksena on kaiken kaikkiaan yrittää välittää viestejä, sosiaalisia ja poliittisia kommentteja, sekä henkilökohtaisia viestejä. (Gottlieb 2008, 2–3;5.) Myös Timo Nyysösen (2009) mukaan graffitit ovat erittäin monipuolinen alakulttuurisen kommunikaation muoto, jotka välittävät erilaisia tietoja, mielipiteitä ja viestejä. Nyysösen mukaan kyseessä on eräänlainen julkisten tilojen yksilöllinen ”tuunaus”, jonka pääimmäisenä tarkoituksena on saada kunnioitusta ja mainetta. (Nyysönen 2009,114; 116–117.)

Kuten Gottlieb (2008) ja Nyysönen (2009) edellä toteavat, graffitit toimivat kommunikaation välineenä joiden tehtävänä on viestittää erilaisia viestejä kaupunkiympäristössä. Nyysönen (2009) näkeekin graffitimaalauksen monitahoisena niin yksilön ilmaisun ja kehityksen välineenä kuin myös pyrkimyksenä muokata ja muuttaa laajemman valtakulttuurin vakiinnuttamaa ja ylläpitämää visuaalista järjestystä. (Nyysönen 2009, 118.) Usein graffitit välittävätkin poliittisia viestejä ja ottavat kantaa yhteiskunnallisiin asioihin muokaten samalla kaupungin tiloja.

Graffititaiteessa kiistellään sen laillisuudesta ja motiivina nähdään usein sen laittomuuden ja kiinnijäämisen tunnelma. Kuten MacDonald (2001) toteaa, lainvastaisuus on luonnollinen lähtökohta uusille graffitimaalareille. Heidän kiinnostus graffitiin lähtee usein inspiraatiosta, kun näkee muita laittomien maalaajien tekemiä töitä. Seikkailu, jännitys ja laittoman tehtävän julkistaminen pelaavat myös suurta osaa kiehtoessaan graffitimaalajien huomiota. (MacDonald 2001, 72.) Graffitimaalaaminen ja laittomuus kulkevat tiiviisti käsi kädessä. Maalaukset usein sisältävät poliittisia sanomia ja pyrkivät näin kyseenalaistamaan kenelle kaupunkitila kuuluu.

Laittomuuden ja laillisuuden yhteydessä voidaan puhua myös graffiteista ilkeivaltana. Gogerlyn (2011) mukaan graffitien vastustajat mieltävät graffitin ilkeivallan muodoksi joka turmelee kaupunkiympäristöä aiheuttaen suuria puhdistuskuluja, ja samalla viestittää alueen rikollisuudesta. (Gogerly 2011, 12–13). Isomursu (1998) myös toteaa, että graffitit lasketaan samaan kategoriaan ilkeivallan kanssa, vaikka hänen 1980-luvulla tehdyn tutkimuksen mukaan graffitimaalarit ovat kieltäneet kapinan ja korostaneet graffitin tekemistä hauskanpitona. Nykyään graffitin tekeminen usein nähdään vastakulttuurisena itsensä ilmaisuna. (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 10;52.)

Ganz (2015) puhuu poliittisesta graffitista, jota käytetään aseena yhteiskunnassamme, jossa tiedotusvälineillä ja hallituksilla on taipumus laiminlyödä ihmisten ääniä, ja jossa vaihtoehtoista viestinnän muotoa ei ole saatavilla. Ganz:n (2015) mukaan ihmiset käyttävät graffitia vaatimaan oikeuksiaan, ja innostamaan muita vastustamaan ja rikkomaan sääntöjä, tai yksinkertaisesti tiedottamaan epäkohdista hallitusten politiikassa tai vajeista yhteiskunnassa. (Ganz 2015, 80.) Johannes Stahl (2013) mieltää myös graffitit osaksi politiikkaa. Hänen mukaansa on olemassa kaksi selvää syytä siihen, että katutaidetta pidetään linkitettyinä politiikkaan. Ensinnäkin sitä tapahtuu paikoissa, jotka ovat kaikkien saatavilla, ja toiseksi se käyttää itseilmaisua joka ei ole hallituksen valvonnassa. Graffitit siis tarjoavat itseilmaisua ilman lupaa sekä keinoa tulla kuulluksi välittömästi. (Stahl 2013, 67–68.)

Kymäläisen (2009) mukaan voidaan puhua myös tilojen tilapäisistä käytöistä, jotka hallitsevat kaupunkitilaa rajallisen ajan, jonka kuluessa ne luovat uudelleen kaupungin sosiaalisia tiloja ja voivat myös muodostaa uhan kaupungin visuaaliselle, sosiaaliselle ja oikeudelliselle järjestykselle. Esimerkiksi kaupunkitaide on alati läsnä kaupunkitilassa ja saattaa kirjoittaa uudelleen julkisen tilan merkityksiä ja rajoja. Tilapäisissä käytöissä on olennaista juuri se, että niiden myötä julkisten tilojen merkitykset ovat hetkittäisiä ja se tuo kaupunkitilaan odottamattomuutta. Nämä julkisessa tilassa tapahtuvat hetkittäiset ja tilapäiset toiminnot kielivät siitä, että tila on erilaisten ihmisten monipuolisessa käytössä. (Kymäläinen 2009, 108; 111.)

Graffiti poliittisena toimintana näkyy myös tilapäisinä elementteinä julkisessa tilassa. Kymäläinen (2009) on käsitellyt julkista tilaa relationaalisesta näkökulmasta, jonka mukaan tila syntyy erilaisten tulkintojen, käytäntöjen ja tekemisen myötä tuoden

erilaisuutta (Kymäläinen 2009, 96–97). Tässä yhteydessä julkinen tila näyttäytyy prosessinomaisena, jossa pysyvän infrastruktuurin lisäksi kaupunkitilassa voidaan nähdä paljon tilapäisiä elementtejä. Näillä elementeillä voidaan puolestaan ottaa kantaa kaupungissa ilmeneviin ongelmiin. (Kymäläinen 2009, 96–97.) Kurt Ivesonin (2007) mukaan julkinen tila voi olla myös mikä tahansa tila, josta tulee poliittisen ja muun toiminnan myötä vallankäytön paikka (Iveson 2007, 10; Kymäläinen 2009, 101), ja näin julkinen tila voidaan nähdä myös yhteiskunnallisen kannanoton tilana. Graffitit ovat vahvasti yksi näkyvä kannanoton tapa kaupunkitilassa. Graffitimaalarit toiminnallaan näyttävät esimerkkiä siitä miten tilapäiset elementit näkyvät kaupungin tiloissa.

Kaupunkitila nähdään yhteiskunnallisen kannanoton tilana, jossa graffitit esittävät suurta osaa ottamalla kantaa asioihin ja samalla muokkaamalla tiloja määrättyllä tavalla. Ne ovat kommunikaation välineitä, joilla pyritään välittämään erilaisia poliittisia ja sosiaalisia viestejä sekä mahdollisuutta tulla kuulluksi. Graffitien poliittinen toiminta voi olla laillista tai laitonta, mielenosoituksia, itseilmaisua ilman lupaa, ilkivaltaa, sekä kapinaa yhteiskuntajärjestystä kohtaan. Graffitien tuomat poliittiset iskulauseet herättävät keskustelua puolin ja toisin ja toimivat viestintäväylänä yhteiskunnassamme. Ne nähdään identiteetin monimutkaisena ilmaisuna sekä tilapäisinä elementteinä julkisessa kaupunkitilassa. Graffitin poliittisuus mahdollistaa oikeuksien vaatimisen kaupunkitilassa.

2.3 Graffitit julkisen kaupunkitilan rakentajina

Kaupunkitilan muokkaaminen aiheuttaa helposti konflikteja (Jauhiainen Jussi S. 2002, 132). Graffitit ovat näkyvästi yksi kaupunkitilan muokkaaja ja rakentaja, jotka muuttavat tilan luonnetta suuntaan ja toiseen, ja kamppailevat samalla kuulumisestaan osaksi julkista kaupunkitilaa. Kun tila muuttuu, myös sen merkitykset muuttuvat. Tilallisuutta voidaan hahmotella usealla eri tavalla ja tulkinnat tilojen tarkoituksista ja käytöistä vaihtelevat paljon. Tapamme ymmärtää tila ja paikka vaikuttavat myös siihen, miten käsitämme ja koemme maailman.

Kulttuurimaantieteessä sekä kaupunkisosiologiassa tila on nähty itsenäiseksi kokonaisuudeksi, joka vaikuttaa yhteiskunnalliseen toimintaan. Tuukka Haarnin (1997) mukaan luonnontieteissä tila on yleensä nähty absoluuttiseksi ja itsellisesti virittyväksi avaruudeksi, joka on olemassa riippumatta siinä olevista objekteista. Manuel Castellsille

(1977) puolestaan tilalla ei ollut minkäänlaista itsenäistä merkitystä, korkeintaan se oli yhteiskunnallisen toiminnan kehys. Hänen mukaansa kaikki tilallinen on sosiaalista, ei mitään muuta. Toinen marxilaisen suunnannäyttäjää, David Harvey, näkee Castellsista poiketen tilan taas yhteiskunnallisesti tuotetuksi, ei ainoastaan sosiaalisen yhdeksi osatekijäksi. (Haarni 1997, 90–92.)

Haarni (1997) toteaa että tilan tarkastelun yhtenä merkittävänä suunnannäyttäjänä voidaan pitää ranskalaisen filosofin, kaupunkisosiologian klassikon, Henri Lefebvren teosta *La Production de L'espace* (1991) (*The Production of Space*). Lefebvre käsitteellistää teoksessaan tilaa ja sen eri muotoja yhteiskunnallisesti tuotettuna ja yhteiskunnan tuottamiseen aktiivisesti osallistuvana elementtinä. Voimakkaimmin tilaan liittyvät ristiriidat tulevat esille kaupungissa, jossa samaa tilaa jakavat lukuisat ihmiset joko vapaaehtoisesti tai vasten tahtoaan. (Haarni 1997, 87–88.)

Villanen (2010) on korostanut Lefebvren ajattelua tilan merkityksestä yhteiskunnan valtarakenteiden luomisessa ja ylläpitämisessä. Hänen mukaansa olennaista Lefebvren ajattelussa on, että tila on enemmän kuin vain fyysinen rakenne. Tila muodostuu sekä fyysisestä tilasta että siihen liitetyistä merkityksistä, ja keskeistä on varsinkin tilan vakiintunut käyttö. Lefebvren mukaan tila on sosiaalisen toiminnan erottamaton osa: tila muodostuu jatkuvassa ja päättymättömässä prosessissa osaksi siitä, mitä me siinä ja sillä teemme. Ihmiset eivät saavu koskaan tyhjään muokattavaan tilaan, vaan aloittavat siitä mikä jo on. Tila muokkautuu jatkuvasti kaikessa toiminnassa ja sitä käytetään toiminnan välineenä. (Villanen 2010, 92–93; 113.)

Henri Lefebvren ajattelu tilasta osa sosiaalista toimintaa linkittyy myös Doreen Massey'n (2008) tulkintoihin tilan sosiaalisuudesta. Kuten Lefebvre korostaa tilan muokkautuvan jatkuvasti kaikessa toiminnassa, myös Massey tulkitsee tilaa ihmisten kokemana ja käyttämänä paikkana. Massey'n mukaan tila muodostuu ajassa ja on läpeensä sosiaalista (Massey 2008, 8). Tila tulisi siis ymmärtää tila –ajan osaksi. Tilallisuus on yksi niistä tekijöistä jotka synnyttävät ajallisuuden. (Massey 2008, 63.) Massey'n mukaan myös tila ja aika tuotetaan yhdessä ja ovat välttämättömiä toistensa olemassaololle. Tila muodostuu samanaikaisesta olemassaolostamme ja keskinäisistä suhteistamme, ja on siis jatkuvasti tuottamisen kohteena. (Massey 2008, 14–15.)

Masseyn (2008) mielestä käsitys tilasta pelkkänä samanaikaisten suhteiden järjestelmänä on kuitenkin riittämätön. Ajallinen liike on tietenkin myös tilallista, sillä liikkuvilla elementeillä on tilallisia suhteita toisiinsa. Tila on myös käsitteellistettävä keskinäissuhteiden konstruktiona, sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutusten samanaikaisena olemassaolona kaikilla tilallisilla asteikoilla. Sen seurauksena, että tila käsitteellistetään sosiaalisista suhteista luoduksi, se on luonnostaan täynnä valtaa ja symbolismia; tila on monimutkainen hallitsemisen, alistumisen, solidaarisuuden ja yhteistyön suhteiden verkko. (Massey 2008, 56–58.) Masseyn näkemysten mukaan tilaa tulisi siis ajatella myös sosiaalisten suhteiden rakentamana ja yhteiskuntaa tulisi tarkastella tilallisesti konstruoituna (Massey 2008, 8). Graffitit muuttavat tilaa ja antavat tilalle uusia merkityksiä. Niiden tekeminen on sosiaalista toimintaa, joka tapahtuu usein sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Kuten Massey tulkinnoissaan toteaa, tila on täynnä valtaa joka voi jakautua erilaisten suhteiden verkoksi. Koskelan (2009) mukaan graffiti on osoitus tilan haltuunottoon perustavasta vallasta, jossa nuoret ottavat kaupungin omakseen (Koskela 2009, 292). Kysymys on siitä, kuka kaupunkitilaa hallitsee, ei niinkään siitä kuka maalaa ja mitä maalaa. Graffitimaalajien kesken erityisen arvokkaana saatetaan pitää maalausta, joka on tiukkaan vartioidussa paikassa. Myös graffitin tekijöiden näkökulmasta graffitimaalaaminen on tilan haltuunottoa, tilallista valtakamppailua ja oma tilan tekemistä. Graffitimaalajien niin sanotut galleriat ovatkin löytäneet paikkansa nollatoleranssilinjasta huolimatta. (Koskela 2009, 292–293.)

Jussi S. Jauhiainen (2002) mukaan tilaa voidaan ajatella konkreettisena, mentaalisenä ja sosiaalisena. Konkreettinen tila näyttäytyy kaupunkien fyysisenä ympäristönä, jossa sijaitsevat ihmiset ja esineet. Jauhiainen mieltää tilan myös sosiaaliseksi, joka muotoutuu fyysisen ja kuvitellun kaupungin, sekä sosiaalisen toiminnan tuloksena. Konkreettisen ja sosiaalisen tilan lisäksi kolmantena ulottuvuutena Jauhiainen (2002) puhuu mentaalista tilasta eli mielikuvasta kaupungeista (Jauhiainen 2002, 131). Jokaisella on oma mielikuva siitä millainen kaupungin tulisi olla, mitä sinne kuuluu ja mitä ei. Kaupunkitilaan läheisesti liittyvä katutaide, kuten esimerkiksi graffitit luovat varmasti paljon erilaisia mielikuvia siitä, tulisiko niille antaa tilaa kaupunkitilassa vai ei. Tämä mentaalisen tilan käsite on subjektiivinen, joten tila ei ole koskaan neutraali (Jauhiainen Jussi S. 2002, 131). Tilan symboliset merkitykset liittyvät läheisesti siihen ja ovat aina osa konkreettista

kaupunkitilaa sekä muokkaavat sosiaalisia käytäntöjä. Jauhaisen mukaan mentaalisen tilan merkitys ei nouse ainoastaan tarkkailijasta tai mietiskelijästä itsestään, vaan siihen myös vaikuttaa konkreettinen ympäristö, jossa ihmiset luovat tilallisesti määrittyviä merkityksiä, jotka ovat erilaisia eri ihmisille. (Jauhiainen Jussi S. 2002, 131.)

Edellä käytyä Jauhaisen käsitystä subjektiivisesta mentaalisesta tilasta, eli mielikuvasta kaupungista, voidaan yhdistää paikan kokeminen. Bäcklund, Häkli & Schulman (2002) puhuvat paikkakokemuksesta, joka on sidoksissa tilan sosiaaliseen luonteeseen, sen poliittisuuteen ja valtaan. Tarkastelun kohteena voi olla niin muistojen suhde henkilökohtaiseen paikan kokemiseen kuin sekin, millä tavalla kaupungin identiteetti rakentuu, kun kaupunkilaiset antavat elintilalleen omia merkityksiään. Bäcklund ym. (2002) korostavat että tilan kokeminen on erilaista enemmistölle ja vähemmistölle, kuten myös miehille, että naisille. Osa ajattelee tilan olevan avoin ja tulvillaan mahdollisuuksia, toisille taas sama tila voi tuntua rajoittavalta ja luotaantyöntävältä. (Bäcklund, Häkli & Schulman 2002, 12.) Tähän määritelmään sopii hyvin myös graffiti-ilmio. Toisille graffitimaalaukset ovat merkki tilan monipuolisesta käytöstä, kun taas toiset kokevat sen olevan rajoitteena omalle tilakokemukselleen.

Koskela (2009) toteaa, että asukkaat, joita graffitit ärsyttävät, ovat tilallisen kamppailun kolmas osapuoli. Heidän näkökulmansa ei ole kriminologinen vaan käytännöllinen. Kysymys on siitä, mihin maalataan, ei siitä, maalataanko ylipäänsä. Meluaitaan tehty maalaus on eri asia kuin asuintaloon tehty. (Koskela 2009, 290.) Myös Isomursu (1998) on samoilla linjoilla Koskelan kanssa. Hänen mukaansa esimerkiksi helsinkiläiset ovat sinut alikäytävien ja harmaiden betonien täytyessä graffiteilla, mutta eivät hyväksy esimerkiksi vanhojen arvotalojen sotkemista. (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 10.) Nyyssösen (2009) mukaan graffitien kieltämisen perusongelmana voidaan kuitenkin nähdä keskittyminen valtaväestön käsityksiin mikä on visuaalisesti kaunista ja mikä ei. Näin ollen graffitikielossa on kyse valtakulttuurin ja alakulttuurin yhteentörmäyksestä, jossa kamppaillaan siitä kenen visuaalinen kulttuuri saa hallita julkista tilaa. (Nyyssönen 2009, 137.)

Paikka yhdistetään yleensä pysähtyneisyyteen, nostalgiaan sekä ulkomaailmalta suojelemaan turvallisuuteen. Maseyn (2008) mukaan paikka voidaan kuitenkin käsitteellistää uudelleen. Sosiaalinen tila muodostuu toisiinsa niveltuvien ja lukkiutuvien

sosiaalisten suhteiden verkoista. Tämän tilakäsityksen avulla paikka voidaan ymmärtää tietyllä alueella toistensa kanssa vuorovaikutuksessa olevien sosiaalisten suhteiden muodostelmaksi. Näin ollen paikan identiteetin voidaan sanoa muodostuvan aina tiettyjen sosiaalisten vuorovaikutusten samanaikaisesta rinnakkain asettumisesta sekä tämän kaiken tuottamista vaikutuksista. Paikan identiteetti koostuu myös osaltaan keskinäissuhteista toisten paikkojen kanssa, ja tämänkaltainen käsitys paikkojen identiteetistä pakottaa muurit ja rajat niiden ympärille sekä määrittelee nämä paikat muurien ulkopuolella asustavien ”toisten” vastakohdiksi. Massey (2008) mukaan huomioitavaa on myös, että osa sosiaalisista vuorovaikutussuhteista ulottuu laajemmalle kuin sille alueelle, jotka kaikissa erilaisissa konteksteissa kutsutaan paikaksi. Paikkojen identiteetit ovat myös pakostakin lukkoon lyömättömiä: sosiaalisten suhteiden samanaikainen läsnäolo tuottaa jatkuvasti uusia sosiaalisia vaikutuksia. Paikan identiteetti on suurelta osin lähtöisin nimenomaan ”ulkopuolen” kanssa koetun vuorovaikutuksen erityislaadusta. Tästä kaikesta voidaan päätellä, että minkä tahansa paikan identiteetti on yhdessä mielessä ikuisesti kiistanalainen. (Massey 2008, 143–146.)

Tilaan ja sitä koskeviin muutoksiin liittyy läheisesti aika ja paikka. Myös Petja Aarnipuu (2006) on määritellyt ne tilan kokemuksen pääelementeiksi. Merkitykselliseen paikan kokemukseen kuuluu tietty pysyvyys; se, että paikka tunnistetaan samaksi eri aikoina. Aarnipuun (2006) mukaan tilan kokemukseen kuuluu toki myös se, että tunnistetaan muutos suhteessa ajan kulkuun. Paikka muuttuu sekä siihen nähden millainen paikka oli ennen, että siihen, millainen kokija oli ennen. (Aarnipuu 2006, 247.)

Paikat ovat siis pysyviä, jotka tunnistetaan samaksi myös ajan kuluessa, vaikka ne muuttavatkin muotoaan, ja näin muodostavat uudenlaisia tiloja. Muuttuneet tilat synnyttävät puolestaan uusia kokijoita ja kokemuksia, jotka kamppailevat keskenään tilan käyttötarkoituksesta. Graffitien esiintyminen paikoissa muuttaa tiloja omalla tavallaan ja synnyttää ja muuttaa varmasti myös tilan ja paikan kokemusta. Osa kokee graffitin sopivan juuri tiettyyn tilaan ja synnyttävän näin ollen positiivista kokemusta, toiset kokevat taas ilmiön juuri päinvastoin.

Sekä tilan että sen julkisuuden tulkintoihin on tarjolla erilaisia vaihtoehtoja, joiden myötä rakentuu toisistaan poikkeavia käsityksiä julkisesta tilasta. Ridell ym. (2009) mukaan yhtenä tilan julkisuuden kriteerinä pidetään kaikille avointa pääsyä. Tilat voivat kuitenkin

olla hyvin erilaisia ja niillä voivat olla paljonkin poikkeavat säännöt ja normit. Tila saa lopulta luonteensa ja merkityksensä vasta ihmisten läsnäolosta ja kanssakäymisestä. He näkevät tilakäsityksen ääripäinä, absoluuttisen ja relationaalisen, jotka hahmottavat julkisen tilan tarkastelua. Absoluuttisesti ymmärrettynä, tila on suhteellisen muuttumaton, kun taas relationaalisesti ajateltuna huomio kiinnittyy julkisen tilan muutoksiin sekä tilaa läpäiseviin valtasuhteisiin. Julkinen tila nähdään joka tapauksessa usein tilaksi, jossa kenellä tahansa yhteiskunnan jäsenellä on oikeus tulla nähdyksi, ilmaista itseään ja osallistua kaikkia koskevaan yhteiseen keskusteluun. (Ridell ym. 2009, 8–9; 12–13; 15.)

Julkinen tila saa merkityksensä ihmisen olemassaolosta. Julkisiin tiloihin voidaan luoda uusia merkityksiä ja käyttötarkoituksia monin eri tavoin. Tilat voidaan ottaa haltuun mieltämällä sen merkitys aivan uudella tavalla. Näkyvänä esimerkkinä julkisten tilojen uusista käyttötarkoituksista on myös graffitit. Seiniin kirjoittelulla on pitkät perinteet, erilaisiin seiniin tehtyjä merkintöjä löytyy käytännössä kaikista fyysisistä julkisista tiloista (Nyyssönen 2009, 114). Yhteistä näille merkinnöille on, että ne ovat suunnitelmallista inhimillistä toimintaa, jossa tekijä jättää itsestään fyysiseen tilaan sitä muokkaavan jäljen. (Nyyssönen 2009, 114.)

Julkinen tila on välttämätön jokapäiväisessä elämässä, tarvitsemme sitä siirtyessämme paikasta toiseen. Käytämme päivittäin julkista tilaa työmatkoihin, harrastuksiin tai vaikkapa ystävien tapaamisiin. Kuten Nyyssönen toteaa, julkiset tilat voidaan nähdä myös yhdistävinä siltoina yksityisten tilojen välillä (Nyyssönen 2009, 122). Tästä näkökulmasta pääsy tilaan asettuu keskeiseen asemaan, kun taas itse toiminta julkisessa tilassa jää pienempään rooliin. Julkisia tiloja käytetään paitsi näyttäytymiseen ja julkisesti tapahtuvaan toimintaan myös rutiininomaiseen läpikulkuun, joka sekin vaikuttaa julkisen tilan luonteeseen. Lisäksi julkisen tilan on mahdollistettava paitsi ihmisten myös vaikkapa tiedon tai informaation siirtyminen yksityisten tai suljettujen tilojen välillä. (Nyyssönen 2009, 122.)

Tilan avoimuus tai vaihtoehtoisesti sulkeutuneisuus ovat keskeisiä ihmistekoisten paikkojen erotteluissa ja luokitteluissa. Avointen tilojen määrittelyssä on korostettu tilojen käytön joustavuutta, mikä on merkinnyt monien mahdollisuuksien ympäristöä, muokattavissa olevaa tilaa, joka mukautuu käyttötarpeiden mukaan. Avoimuus merkitsee siis sitä, että tila tai paikat ovat kaikkien saavutettavissa ja kaikkien yhdessä käytettävissä.

Monet säännökset kuitenkin rajoittavat ihmisten oikeutta olla avoimissa julkisissa tiloissa. Keskusteltu ilmiö on ns. ei-toivottujen henkilöiden leimaaminen ja poissulkeminen kaupungin katujen käyttäjäkunnasta. (Kopomaa 1997, 21–22; 29.)

Nyyssösen (2009) mukaan kuitenkin kaikki julkisesti omistetut tilat eivät ole pääsytään avoimia, eivätkä kaikki yksityisesti omistetut tilat pääsytään suljettuja. Graffitimaalaus ei noudata omistukseen tai pääsyyn perustuvaa jaottelua, minkä lisäksi graffitien osalta erityistä merkitystä on näkyvyydellä. Jokin rajattu ja suljettu paikka voi toimia taustana graffitimaalaukselle. Maalauksen on ensisijaisesti näyttävä erityisesti graffitialakulttuurin jäsenille, mutta toissijaisesti myös muille. Graffitimaalaus tuokin konkreettisesti näkyville julkisen ja yksityisen, sekä avoimen ja suljetun välisten rajojen häilyvyyden kaupunkitilassa. (Nyyssönen 2009, 120–122.) Myös Brunila ym. (2011) toteavat graffitien hajottavan julkisen ja yksityisen tilan välistä jakoa ja samalla haastavat viranomaisten auktoriteettia hallita kaupungin julkista kuvaa ja tilan organisaatioita. (Brunila, Ranta & Viren 2011, 91.)

Graffitit muokkaavat kaupunkitilaa monella eri tavalla. Ne voidaan nähdä koristeina piristämässä kaupunkikuvaa mutta, myös rumentamassa urbaaneja pintoja. Graffiteja maalaamalla voidaan myös merkata reviierejä, joilla kilpailevien maalareiden liikkumista pyritään rajoittamaan. Runsaasti maalatut alueet saattavat myös herättää ihmisissä pelkoa ja vaarallisuuden tunnetta. Tässä yhteydessä Nyyssönen (2009) mainitsee graffitien ilmaisevan vallatonta tai vastavallan hallitsemaa aluetta, jolla on pelkona joutua herkemmin esimerkiksi rikoksen kohteeksi kuin muilla alueilla. Näin graffitimaalauksella voidaan vaikuttaa tilan luonteeseen ja liikuttaa sitä julkisesta tai avoimesta tilasta kohti suljettua tilaa. (Nyyssönen 2009, 122.) Jauhiaisen (2002) mukaan keskeinen ongelma kaupunkitilan kehittämiseen ja käyttöön liittyen on, että yhteistä kaupunkitilaan kehittävät eturyhmät tulkitsevat kaupunkitilaa eri tavalla. Se, mikä on tavoite yhdelle, on usein toiselle aktiivisen vastustamisen kohde. (Jauhainen Jussi S. 2002, 127).

Graffitien näkyminen julkisessa kaupunkitilassa on yksi esimerkki julkisen tilan uudesta käyttötarkoituksesta. Tila ymmärretään ihmisten käyttämänä ja kokemana paikkana, eli sosiaalisten suhteiden rakentamana. Se muokkautuu jatkuvassa toiminnassamme ja se tulisi ymmärtää tila -ajan osaksi. Graffitimaalaukset vaikuttavat tilan luonteeseen ja ovat osa tilallista valtakamppailua, jossa graffitit ovat osoitus tilan haltuunottoon perustavasta

vallasta. Paikan kokeminen tulee myös yhdistää tilan kokemiseen. Vaikka paikat ovat pysyviä, muuttavat ne muotoaan ja näin puolestaan muodostavat uusia tiloja ja näin myös uusia kokemuksia.

3 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄ

3.1 Aineisto

Graffiteista on olemassa monipuolista aineistoa niin kotimaista, kuin myös kansainvälisesti tuotettua. Aiheesta on löydettävissä muun muassa kuvamateriaalia, videoita, haastatteluja, kirjallisia julkaisuja sekä verkkojulkaisuja. Aineistoksi olisi siis voinut valikoitua melkein mitä vain graffiteista julkaistua materiaalia. Tutkimukseni aineistoksi valitsin kuitenkin verkossa julkaistut artikkelit ja mielipidekirjoitukset graffitiaiheen ympärillä Helsingin Sanomien verkkopalvelusta, jotta saisin mahdollisimman kattavan kuvan graffitikeskustelusta.

Mielipidepalstat ovat useissa tutkimuksissa osoittautuneet vaikuttaviksi välineiksi julkisen mielipiteen muodostuksessa. Useissa sanomalehdissä on varattu oma osio lukijoiden kommenteille ja kirjoituksille, joka on tarkoitettu foorumiksi mielipiteenilmaisuun, keskusteluun ja debatteihin yhteiskunnallisista asioista. (Richardson 2007, 149–150.) Tyypillistä mielipideteksteille on keskustelevuus, kahden näkemyksen vastakkainasettelu ja toisen kannalle asettuminen, jossa vastakkain ovat jotkin aiemmin esitetyt näkemykset ja kirjoittajan kanta. (Kauppinen & Laurinen 1988, 60).

Lehtien mielipidekirjoitukset muodostavat yhden omaehtoisen kansalaisosallistumisen areenan. Tiedotusvälineiden vahvistuva rooli ja niiden näkyvä asema yhteiskunnallisessa keskustelussa nostaa myös niissä ilmaistut kansalaismielipiteet tehokkaasti esille. (Hokkanen 2004, 10.) Graffiti -aiheen ympärillä keskustelu on värikästä, ja mielipidekirjoituksilla on varmasti tarjota mielenkiintoisia tuloksia. Helsingin Sanomien mielipidesivu on kaikille avoin paikka keskustella ja kommentoida. Sivulla julkaistaan lukijoiden kommentteja liittyen lehden kirjoituksiin tai muihin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin aiheisiin. Alla olevassa taulukossa on nähtävissä, kuinka monta artikkelia ja mielipidekirjoitusta olen löytänyt tietyn ajanjakson aikana graffitikeskustelussa.

Graffiti-aiheiset artikkelit Helsingin Sanomissa

Ajanjakso	Mielipide (kpl)	Artikkeli (kpl)
1990–1997	5	37
1998–2008	27	36
2009–2017	11	60

Mielipidekirjoitusten tueksi olen kerännyt aineistoa myös muista Helsingin Sanomien toimituksellisten tekstimateriaalien julkaisuista. Graffiti-ilmiö on herättänyt keskustelua myös muilla palstoilla, joten näiden artikkeleiden ottaminen osaksi aineistoa on tutkimuksen kannalta relevanttia. Keräämäni aineisto koostuu siis 43 mielipidekirjoituksesta sekä 133 artikkelista, ja ne sijoittuvat ajallisesti vuodesta 1990 vuoteen 2017. Näin pitkä aikaväli valikoitui siksi, että saisin mahdollisimman kattavan ja moninaisia merkityksiä sisältävän aineiston. Huomattavaa on, että suurin osa mielipidekirjoituksista on julkaistu vuonna 2008, jolloin Stop töhryille-kampanja lakkautettiin. Artikkelit koostuvat osioista mielipide, kaupunki, pääkirjoitukset ja kotimaa. Hakusanoina olen käyttänyt seuraavia: graffiti, graffitit, graffitikulttuuri, katutaide ja tagi.

3.2 Tutkimuksen metodit

Eskolan & Suorannan (1998) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan pyritään kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1998, 61.) Vaikka laadullisessa tutkimuksessa ei puhuta yleistämisestä sen tilastollisessa merkityksessä, tausta-ajatuksena on kuitenkin se, että tutkittavan ilmiön pohjalta voidaan saada suuntaa myös muita vastaavanlaisia tapauksia varten. Kun tutkitaan yksittäistä tapausta riittävän perusteellisesti, saadaan esille, mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä saattaisi toistua myös yleisemmän tason tarkastelussa. (Hakala & Vesa 2013, 222.)

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus onkin luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysillä pyritään informaatioarvon kasvattamiseen luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä, tiivistettyä versiona. (Eskola & Suoranta 1998, 138.) Tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää graffiti-ilmiötä verkossa esiintyvien kirjoitusten perusteella ja tuoda mahdollisesti uusia näkemyksiä graffitista ja sen kuuluvuudesta kaupunkikuvaan. Käytän tutkimuksessa sisällönanalyysia ja diskurssianalyysia yhdessä, jotta tutkimuksesta saadaan mahdollisimman kattava. Pyrkimyksenäni on tuottaa kokonaiskuva graffitiaiheen ympärillä käydystä keskustelusta analysoimalla mielipidekirjoituksia ja muita artikkeleita graffiteihin liittyen. Tarkoituksena on saada uutta näkökulmaa graffiti-ilmiöön ja mahdollisesti myös päästä rikkomaan tiettyjä ennakkoluuloja ja mielikuvia graffiteista.

Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysia voi pitää paitsi yksittäisenä metodina myös väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Sen avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91;112.) Laadullisen tutkimuksen aineistosta löytyy aina useita kiinnostavia asioita, joita ei ole ehkä etukäteen osannut edes ajatella. Useasti juuri uusien kiinnostavien asioiden ilmestyminen saa aloittelevan tutkijan hämilleen, koska kaikkia näitä asioita olisi kiinnostavaa tutkia ja raportoida omassa tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.)

Sisällönanalyysia voidaan tehdä laadullisin tai määrällisin painotuksin. Tyypillisesti kummallakin lähestymistavalla pyritään luokittelemaan, teemoittelemaan tai tyypittelemään sisältöä. Selkeiden teemojen tai luokkien löytäminen polveilevasta verkkokeskustelusta voi olla kuitenkin haastavaa. Sisällönanalyysin tarkoituksena on muodostaa kokonaiskuva verkkokeskustelun sisällöistä ja teemoista. (Laaksonen & Matikainen 2013, 208.) Aineistosta on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä. Tekstimassasta on ensin pyrittävä löytämään ja sen jälkeen eroteltava tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Usein kvalitatiivisen aineiston analysointi jätetään tematisoinnin nimissä tapahtuneeksi sitaattikokoelmaksi. Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta, joka tutkimustekstissä näkyy niiden lomittumisena toisiinsa. Teemoittelun avulla tekstiaineistosta saadaan esille kokoelma

erilaisia vastauksia tai tuloksia esitettyihin kysymyksiin. (Eskola & Suoranta 1998, 175–176; 179.)

Sisällönanalyysin avulla pyrin löytämään aineistosta ajanjaksoja, jotka ovat nousseet tärkeiksi aineistoa tutkiessa. Olen jaotellut aineistosta löytyvät ajanjaksot kolmeen osaan, jotta tutkimukseni kokonaisuus olisi selkeämmin hahmotettavissa. Nämä ajanjaksot ovat muotoutuneet mielipideteksteistä sekä muista verkossa esiintyvistä artikkeleista, joita olen analysoinut hyödyntäen aikaisempaa tutkimusta ja tietoa aiheesta. Diskurssianalyysin avulla päästään aineistossa syvemmälle tarkastelemaan graffiti-ilmiötä.

Norman Fairclough (1997) kuvaa diskurssianalyysin tarkastelevan “kieltä yhteiskunnallisena tuotoksena ja kieltä yhteiskunnallisena vaikuttajana”, sekä näiden kahden ulottuvuuden välistä jännitettä. Jokainen tuotettu teksti rakentaa aina sosiaalisia suhteita, identiteettejä, tietojärjestelmiä ja uskomuksia. (Fairclough 1997, 75–76.) Fairclough (1995) määrittää diskurssin käsitteen liittyvän myös johonkin tiettyyn asiaan tai yhteisöön kiinnittyneeseen puhetapaan. Hän kuvailee diskurssia kieleksi, jolla pyritään selittämään tietty sosiaalinen käytäntö jostakin tietystä lähestymistavasta katsottuna. (Fairclough 1995, 54–56.)

Sanna Valtosen (1999) mukaan diskurssianalyysin avulla pyritään lähestymään aineistoa eri suunnista ja tutkimaan sitä mahdollisimman monesta eri näkökulmasta. Tärkeää on laajentaa diskurssianalyysin avulla löydetty ulottuvuudet kohti suurempia ilmiöitä. (Valtonen 1999, 106–107.) Diskurssianalyysin tavoitteena on tehdä näkyväksi se, että sosiaaliset käytäntömme ja tapamme käyttää kieltä ovat sidoksissa syihin ja vaikutuksiin, joista emme normaalisti ehkä ole lainkaan tietoisia (Fairclough 1995, 54). Lähtökohtaletuksena on, että samaa toimintatapaa on mahdollista tehdä ymmärrettäväksi monin perustelluin puhetavoin. Tämän vuoksi tarkastelun kohteena on se, millaisia asiantiloja tai seurauksia diskursseilla kulloinkin rakennetaan. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 18–19.) Eero Suonisen (1999) mukaan diskurssilla voidaan toisin sanoen tarkoittaa “merkityssuhteiden kokonaisuutta tai merkitysulottuvuutta, joka rakentaa todellisuutta tietyllä tavalla”. (Suoninen 1999, 21).

Michel Foucault näkee diskurssin ryhmäksi lausuntoja, jotka tuottavat puhutun kielen. Diskurssit määrittelevät ja tuottavat objektit, joita käsittelemme puheessa. Samat käsitykset ja diskurssit esiintyvät samanaikaisesti eri puheissa ja teksteissä, näin ollen merkitykset ja

merkitysten käytännöt rakennetaan näissä diskursseissa. (Hall 1997, 44.) Tärkeä lähtökohta diskurssianalyysille on myös, että kaikki kielenkäyttö pyrkii rakentamaan jonkinlaista versioita todellisuudesta. Ilmiön kuvaaminen ja todelliseksi tuominen tapahtuvat kielen käytön kautta. Kielenkäytön pyrkimyksenä on siis muodostaa ilmiö ymmärrettäväksi. (Valtonen 1999, 97.)

Graffiti ovat saaneet paljon huomiota ja kritiikkiä Helsingin Sanomien keskusteluissa, ja niitä on arvosteltu melko värikkäästi. Analyysilukujen tarkoituksena on selvittää mitkä nousevat tärkeimmiksi ajanjaksoiksi ja diskursseiksi graffitikeskustelussa hyödyntäen diskurssianalyysia ja sisällönanalyysia. Keskeisten ajanjaksojen ja diskurssien kautta on mahdollista saada selkeämpi kuva graffitikeskustelusta, ja se mahdollistaa myös keskusteluanalyysin vertailun ajallisesti. Analysoin aineistosta löytyviä ajanjaksoja diskurssianalyysin avulla, löytäen mahdollisesti uusia diskursseja ja näkökulmia aiheesta käytävään keskusteluun. Sisällönanalyysin avulla keskityn tarkemmin kuvaamaan sitaatteja ja niistä löytyviä tuloksia.

Se miten ilmiö koetaan, riippuu paljolti siitä missä graffiteihin törmää, millaisissa tiloissa niitä esiintyy, ja miten huolitellusti nämä taideteoksiksikin kutsutut on tehty. Isomursun (1998) mukaan järjestysvallan kovat otteet viittaavat siihen, että kansalaisten uskotaan kokevan graffitit suureksikin ongelmaksi, vaikka tutkimustietoa asiasta ei ole. (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 10). Olen jakanut aineiston analyysiin kolmeen lukuun, ja kutsun niitä graffitikeskustelun tihentymiksi. Ensimmäinen analyysiluku keskittyy aikaan ennen Stop töhryille-projektista käytävää keskustelua. Toinen analyysiluku käsittelee keskustelua Stop töhryille-projektin aikana, ja kolmannessa analyysiluvussa keskitytään graffitien vaikutuksiin kaupunkitilassa Stop töhryille-projektin jälkeen.

4 GRAFFITIHUUMASTA TÖHRYPROJEKTIIN

Tämä luku keskittyy ajanjaksoon, jossa käsitellään graffitikeskustelua ennen Stop töhryille –projektin alkamista. Olen nimennyt tämän jakson graffitihuumasta töhryprojektiin, sillä keskustelu ajoittuu aikavälille 1990–1997. Huomattavaa tällä ajanjaksolla on, että keskustelu ei ole vielä ollut kovinkaan vilkasta, ja mielipidekirjoituksia on löydettävissä vasta vuodesta 1996 eteenpäin. Mielipidekirjoituksia on yhteensä 5 kappaletta ja muita artikkeleita 37. Aineiston perusteella keskeiset diskurssit ovat graffitin ristiriitainen määrittely taiteen ja töhryn välillä sekä keskustelun herättämät ajatukset graffitimaalareista useasta näkökulmasta. Keskustelun loppuvaiheessa enteillään jo tulevaa Stop töhryille-projektia pohtimalla ehkäiseviä toimia töhryjen välttämiseksi.

Ensimmäisen ajanjakson positiivista graffitihuumaa ovat kuvanneet erilaiset kilpailut, näyttelyt ja leirit graffitimaalauksen ympärillä. Kyseisillä tapahtumilla on haluttu ohjata maalajia laillisten graffitien tekoon ja toivottu, että he saisivat toteuttaa itseään luvallisesti. Aktiviteetti on nähty myös positiivisena ja hyvänä virikkeenä työpaikoilla. Tästä esimerkkinä on Helsingin postikeskuksen järjestämä graffitikilpailu, jonka tarkoituksena oli laittaa kymmenen parasta työtä työpaikan yhdystunneliin työntekijöitä piristämään.

4.1 Taidetta vai töhryä

Kuten aikaisemmin on jo todettu, graffiteille on olemassa runsaasti erilaisia määritelmiä sen taiteellisuudesta aina sotkemiseen saakka. Graffitit ovat herättäneet keskustelua siitä millainen on tasokas graffiti, mikä sopii kaupunkikuvaan ja mikä ei. Esimerkiksi sillat ovat saaneet pinnoitteita ja kuviointeja Helsingissä, ja siltojen kaunistamista on perusteltu sillä, että ne pidentävät niiden ikää ja helpottavat puhdistusta. Huolimatta graffitin saamasta kaunistamisen eetoksesta, on suhtautuminen kuitenkin ollut ristiriitaista:

”Teokset eivät myöskään juuri milloinkaan ole maisemaa somistavia vaan teknisestä toteutuksesta riippumatta irvokkaan räikeitä silmiinpistäviä kuvatuksia.” HS 25.5.1996.

Yllä oleva sitaatti kiteyttää tiiviisti negatiivisen suhtautumisen graffiteihin, ja lähtee enemmänkin puolustamaan töhertämisen kuin taiteen käsitettä graffiteista. Lewisohn (2009) on yhtä mieltä siitä, että graffitit sisältävät vain vähän taiteellista ansiota (Lewisohn 2009, 9). Tässä myös tartutaan siihen ajatukseen, että graffitit eivät ole maisemaa kaunistavia, vaan ne koetaan juuri päinvastaiseksi. Kuten alla oleva sitaatti kertoo, keskustelut osoittavat negatiivista suhtautumista graffitien maalaamisesta kaupunkikuvaan muun muassa esteettisistä syistä.

Kun seinät on tehty, niiden pitää pysyä puhtaina. Graffiteista on sekä esteettistä että rahallista haittaa. HS 4.12.1997 (1)

Edeltävästä sitaatista paistaa läpi graffitien vastainen asenne. Kirjoittajan mukaan ne eivät sovi lainkaan kaupunkikuvaan. Hän myös kokee graffitien aiheuttavan haittaa rahallisessa mielessä. Suhtautuminen graffitien taiteellisuuteen vaihtelee paljon Helsingin Sanomien keskusteluissa. Ajatuksia on herännyt myös siitä, että graffitit vaikuttavat kaupunkikuvaan epäsuotuisalla tavalla tuhoamalla maisemaa.

Joudun myös jatkuvasti katselemaan, kuinka graffitit pilaavat ”puhtaan maan maineessa” olevan kotimaamme maisemia. HS 29.8.1996.

Ylläolevassa sitaatissa korostuu selkeästi kielteinen suhtautuminen graffiteihin. Ne ovat likaa ja sotkua, jotka pilaavat puhtaan maamme maineen. Puhdas maa näin ollen tarkoittaa sitä, että graffitit eivät kuulu kaupunkikuvaamme. Keskusteluissa on kuitenkin havaittavissa positiivisempaa suhtautumista ilmiöön. Graffiteja on esimerkiksi kuvailtu ei-niin-jyrkän-asettelun mukaan vain taiteeksi tai töhryksi. Graffiteille annetaan mahdollisuus näkyä sekä taiteena että sotkuna, ja ne voivat saada samassa keskustelussa kaksikin eri merkitystä, kuten alla oleva sitaatti osoittaa.

Graffitit voivat olla sekä taidetta että töherrystä, todisteltiin sunnuntaina Kanneltalon keskustelussa. HS 24.10. 1994

Graffitit ovat saaneet myös hyväksyntää taiteen muotona. Graffitin määritelmät vaihtelevat tagista, eli graffititaitelijan nimikirjoituksesta mitä erilaisimpiin taiteen muotoihin. Täytyy muistaa, että graffitin määrittely ei ole itsestään selvää, sillä jokainen kokee ilmiön omasta näkökulmastaan. Tämän vuoksi aineiston tulkinta on paikoin haasteellista, sillä kirjoittajat määrittelevät graffitia niin monella eri tavalla. Esimerkiksi alla olevassa sitaatissa kirjoittajan määrittelemä ”tosi graffiti” voi saada mitä erilaisimpia tulkintoja.

Tosi graffiti on yksi taidemuoto, eikä sitä aseta kukaan kyseenalaiseksi. Monogrammitaiteilun taiteellisuus on kyseenalaista. HS 11.12.1992 (1)

Tulkittaessa aineistoa huomattavaa on, että graffitien taiteellisuuteen ja suhtautumiseen vaikuttaa pitkälti se mihin niitä tehdään, ja millaisia teokset ovat. Esimerkiksi Helsingin Oulunkylässä liikkuneet ihmiset ovat antaneet armottoman tuomion tageja, eli nimikirjoituksiaan maalaaville. Niitä pidetään ilkivaltana ja sotkuina, mutta luvallisiin paikkoihin tehdyt graffitit eivät tunnu haittaavan heitä lainkaan samalla tavalla.

Tunneleiden isot graffitit on hienoja, mutta luvattomat nimmarit on rumia. HS 4.12.1997 (2)

Yllä oleva sitaatti osoittaa, että graffiti sopivat tunneleihin, toisin sanoen kaupunkitilan piilossa oleviin paikkoihin. Sitaatista voi myös päätellä isojen graffitien tarkoittavan suurempia seinämaalauksia, ja nimmareiksi voidaan puolestaan määritellä esimerkiksi henkilöiden nimikirjoitukset eli tagit. Tässä selkeästi kaupunkitilan jaottelun avulla määritellään mihin graffiti kuuluu, ja millainen graffiti on oikeutettu saamaan osakseen taiteellisuuden määritelmää.

Niitä on tosi nättejäkin, esimerkiksi tuolla Suutarilan puolella sillan alla. Mutta kun toisten on pitänyt mennä töhertelemään niiden päälle! HS 4.12.1997 (3)

Keskusteluissa nousee esille graffitien hyväksyttävyyteen vaikuttavan se, mihin niitä maalataan. Tunneleiden lisäksi sallituiksi paikoiksi hyväksytään myös esimerkiksi siltojen alaosat. Ylläolevassa sitaatissa osa graffiteista määritellään myös kauniiksi. Voidaan olettaa, että ”näteillä” graffiteilla viitataan ennemmin seinämaalauksiin, ja töhertelyllä nimikirjoituksiin tai tageihin. Myös betoniseiniin maalatut teokset saavat myös hyväksyntää.

Rumiin betoniseiniin ne käyvät, mutta katunäkymiä ja talojen arkkitehtuuria ne eivät saa häiritä. Kallioissa ja talojen seinillä ne ovat ilkivaltaa, vaikka olisivatkin taidokkaita. HS 4.12.1997 (4)

Yllä oleva sitaatti ajaa graffitit pois julkisilta ja näkyviltä paikoilta. Graffitit tulisi maalata piiloon tunneleihin, pois ihmisten silmistä. Tässä päästään myös ajatukseen kaupungin kahtiajakautumisesta, jonka mukaan graffitit sopivat vain rumiksi havaituille paikoille.

Kuten Isomursu (1998) toteaa, helsinkiläiset kelpuuttavat graffitit betoniseiniin ja alikäytäviin, mutta eivät ole sinut arvotalojen sotkemisen kanssa.

En minäkään hyväksy töhrimistä enkä junien, ratikoiden ja muiden julkisten paikkojen sottaamista. Se on ihan eri juttu kuin oikea graffiti. HS 30.9.2008.

Yllä olevassa sitaatissa päästään taas kysymykseen mikä on graffiti, tai oikeastaan siihen millainen graffiti on hyväksyttävä. Tässä voidaan todeta, että julkiset paikat eivät ole hyväksyttäviä maalaustaustoja, joten näin ollen laillisiin paikkoihin, myös mahdollisesti piilossa oleviin paikkoihin tehdyt maalaukset ovat oikeita graffiteja. Tässä sitaatissa ollaan Rautiaisen (2007) kanssa samoilla linjoilla siitä että, graffitit on erotettava tageista. Rautiaisen mukaan graffiti on spraymaalilla rakennukseen tai esineeseen tehty maalaus, josta täytyy erottaa tagit, joita ei tekijän tarkoitukseen nojaavan taideteorian nojalla pidetä varsinaisena katutaiteena. (Rautiainen 2007, 13–14).

Keskustelussa graffiteista taiteenlajina voidaan päätellä, että graffiteja ei määritellä pelkästään taiteeksi tai töhryksi, vaan ne jakavat mielipiteitä keskusteluissa puolin ja toisin. Graffiteja on ennen Stop töhryille- projektin alkamista määritelty muun muassa taiteeksi sekä törhyiksi. Tärkeä kriteeri määrittelyssä kuitenkin on se, mihin niitä tehdään.

4.2 Graffitimaalareista sanottua

Aineistossa yhdeksi selkeäksi diskurssiksi nousee keskustelu graffitintekijöistä. Palstatilaa ovat saaneet niin graffitin tekijät, kuin myös graffitiaiheesta kiinnostuneet. Tässä luvussa nostetaan esille pääkohtia siitä, mitä graffitimaalareista on kirjoitettu Helsingin sanomien keskusteluissa. Vastapainoksi graffiteja katsoville, pääsevät itse maalarit myös ääneen. Mielenkiintoista onkin tarkastella poikkeavatko ajatukset huomattavasti näiden kahden toimijan välillä.

”Sottaajat jaetaan periaatteessa kahteen pääluokkaan: graffitimaalareihin ja töhrijiin. Maalarit ovat noin 20-vuotiaita, ja he tekevät suunniteltuja kuvia... Töhrijät ovat yleensä noin 15-vuotiaita hiphoppareita, jotka piirtävät sotkuisia puumerkkejä eli heittävät tageja.” HS 28.9.1996 (1)

Graffitin tekijät jaetaan ylläolevan sitaatin mukaan töhrijiin ja graffitimaalareihin. Jaottelu perustuu siihen, että maalarien oletetaan olevan hieman vanhempia kuin töhrijät,

kummatkin ryhmittymät kuitenkin vain 15–20-vuotiaita. Tässä erottelussa maalareiden tarkoituksena on maalata kuvia suunnitellusti, kun taas töhrijät ottavat vastuun tageista. Kirjoittajan mukaan maalarit ja töhrijät lasketaan kuitenkin samaan sottaajien kategoriaan, mikä puolestaan kertoo siitä, että oli graffiti millainen tahansa, se on sotkua.

Bombaajajoukkioit koostuvat useimmiten 13-17-vuotiaista pojista. Jotkut liikkuvat pareittain, toisissa on kymmenenkin jäsentä. 11.12.1992 (2)

Sen lisäksi että graffitintekijöiden ajatellaan olevan nuoria, on aineiston perusteella havaittu myös sukupuolijakautumista. Graffitintekijöiden oletetaan olevan poikia, jotka voivat liikkua suuremmissakin ryhmissä. Graffitimaalarit itse kommentoivat toiminnan olevan kuitenkin myös aikuisten harrastus, mutta eivät ota kantaa sukupuolijakautumiseen:

On mielletty niin että lapset tai varhaisnuoret tekee, mut on se aikuistenkin harrastus. On reippaasti yli kaksikymppisiäkin mut ne on enempi laillisella puolella. HS 19.6.1995 (1)

Graffitien tekemisen sanotaan olevan oire nuorison yhteiskunnallisesta turhautumisesta. Graffitin tekijöitä ei luokitella ilkeväkivallan tekijöiksi, mutta heidän oletetaan olevan rikkinäisistä kodeista, joissa työttömyyden ajatellaan olevan kannustavana tekijänä graffitien maalaamisessa. Alla olevan sitaatin mukaan voimme päätellä, että vain ne nuoret, joilla jokin elämän osa-alue ei välttämättä ole tasapainossa, maalavat graffiteja. Tämän perusteella myös se millaisesta perheestä tulee, vaikuttaisi graffitien tekemiseen.

Pääkaupunkiseudun sotketut seinät ovat pikemminkin osoitus nuorison turhautumisesta yhteiskunnan kykyyn ratkaista ongelmia, kuin silkkaa ilkeväkivaltaa. Sotkijat ovat usein rikkinäisistä kodeista, joita työttömyys entisestäänkin kurjentaa. HS 29.5.1996.

Graffitien tekijöihin liittyy paljon ennakkoluuloja ja leimaamista. He käyttävät kaupunkitilaa toteuttaessaan maalauksiaan laittomiin ja laillisiin kohteisiin, pyrkimyksenään elävöittää tylsää kaupunkikuvaa. Samalla he joutuvat kuitenkin kamppailemaan graffitien kuulumisesta kaupunkitilaan, sekä omasta asemastaan taiteenlajinsa edustajana.

Parin vuoden takainen HKL:n propagandavideo leimasi kaikki graffitimaalarit mummon potkijoiksi ja paikkojen särkijöiksi. HS 19.5.1996

Graffitintekijöihin ja kaupunkia puhtaana pitäviin liittyy usein ristiriitoja. Graffitimaalarit uskovat piristävänsä harmaata kaupunkikuvaa, kun taas vastustajat mieltävät heidät usein rikollisiksi ja kaupunkikuvan sottaajiksi. Keskustelussa on tehty erottelua töhrijojen ja graffitimaalareiden välillä. Haastavaa graffitimaalareiden mielestä on, vaikka ihmiset kokevat töhrijät negatiiviseksi ja graffitimaalarit hyväksyttäväksi, eivät he osaa tehdä erottelua graffitin ja töhryn välillä.

Töhrijältä ei kysytä. Töhryt on niin paljon negatiivisempaa. Jos mä sanon että mä oon graffitimaalari, niin ihmiset sanoo että ai, ei sit mitään. Mut sit ihmiset sekottaa, että niitten mielestä graffiti on myös töhry. HS 19.6.1995 (2)

Keskustelussa ei voi välttyä myöskään graffitien maalaamisesta aiheutuvilta puhdistuskustannuksilta. Teosten puhdistuskulut koituvat usein yhteiskunnan maksettavaksi, maalauksia poistetaan suurilla summilla ja tämä on saanut graffitinvastustajat jopa aggressiiviseksi graffitimaalajia kohtaan. Tekijöitä vaaditaan ottamaan itse vastuu puhdistuksista, ja vastaamaan vahingonkorvauksista. Alla olevat sitaatit havainnoivat graffiteja katsovien ajatuksia siitä kenelle puhdistuskustannukset kuuluvat:

Mie antaisin selkäsaunat tekijöille. Ne pitää saada kiinni ja pistää pesemään jälkensä pois. Ämpäri ja harja käteen vaan. Siinä oppisivat, eivätkä tekisi monta kertaa...Sikatyperää sotata maisemia. Tussit pois ja linnaan. Vantaan käräjäoikeuden tuomiot olivat ihan oikein. HS 4.12.1997 (5)

Suurin ero graffitimaalarien ja teoksia sivustakatsovien välillä on määrittely mikä on graffiti, mihin niitä tehdään ja miksi. Teoksia vastustavat usein ajattelevat niiden olevan kapinointia yhteiskuntaa vastaan, he vaativat rangaistuksia tekijöille, ja haluavat kaupunkikuvan siistiksi. Graffitit saavat kuitenkin myös osaltaan hyväksyntää, mutta tärkeää on se mihin niitä tehdään. Alla oleva sitaatti kertoo graffitien hyväksymisestä laillisiin paikkoihin, mutta tuomitsee laittomat graffitit:

Kaupungin nuoriso-ohjaaja Anna-Leena Soininen ei paheksu heitä, jotka maalaavat purettaviin rakennuksiin. Nuorisoasiainkeskus toki tuomitsee laittomat graffitit, mutta ei koko lajia. 4.12.1997 (6)

Graffitimaalarit vastaavat toimintaansa omana elämäntapana. He pitävät teoksiaan taiteena, mutta myöntävät niiden erilaisuuden muuhun taiteeseen verrattuna. Kritisointia on huomattavissa ihmisten suhtautumisessa maalauksiin. Maalareiden mukaan ”normaali-ihminen” tuomitsee graffitit saman tien negatiiviseksi, tuskan ja vihan purkaukseksi. Seuraavassa sitaatissa kiteytyy graffitimaalarin ajatukset omasta taiteenlajistaan:

Tää on taiteenlaji muiden joukossa. Ainoa ero on siinä et me ei anneta kansalle vaihtoehtoa. Me laitetaan graffiti siihen missä se on ja se on pakko nähdä. Siksi se jakaa tunteet niin ristiin. HS 19.6.1995 (3)

Keskustelun perusteella graffiti- ilmiö voidaan liittää läheisesti nuorisokulttuuriin. Toisaalta graffitien maalaaminen koetaan hyväksi tekemiseksi nuorisolle, mutta toisaalta taas heistä tehdään rikollisia, sillä lailliset maalauspaikat ovat vain hyväksytyjä tämän taiteenlajin harrastuspaikkoja. Nuorten ylittäessä rajojaan heidät leimataan saman tien ongelmanuoriksi, jotka tekemisellään yrittävät toteuttaa itseään.

4.3 Töhryprojektin vauhdittajat

Helsingin Sanomissa on riittänyt keskustelua töhertelyn lisääntymisestä. Keskustelut ehkäisevistä toimista töhryjen välttämiseksi, spraymaalien myyntiluvista, sekä ilkivaltarikoksista ovat jo alkua vuonna 1998 käynnistyneelle Stop töhryille -kampanjalle. Seuraavassa perehdyn keskusteluun töhryjen määrän kasvusta, ja siihen kuinka graffititöhertelyä olisi mahdollista torjua. Esimerkiksi koulujen kuvaamataidon opetukseen on ajateltu kytkettävän erottelua taiteen ja töhrimisen välillä.

Valistusta tarvitaan, koska luvaton töhertely on jo hyvän aikaa sitten riistäytynyt käsistä ja aiheuttaa kaupungille turhia lisämenoja. HS 26.6.1991

Töhriminen on lisääntynyt kaupunkitilassa ja se käy yhteiskunnalle kalliiksi. Katukuvan töhriminen ja yleiseen omistukseen kohdistunut ilkivalta on lisääntynyt, ja töhryjä poistetaan miljoonien markkojen edestä vuodessa. Esimerkiksi juniin on maalattu isoja graffitikuvia, joiden vahingot ovat useita satoja tuhansia markkoja. Alla olevan sitaatin mukaan myös pikkukaupunkien kirkkoihin on tehty graffiti-iskuja:

Töhriminen on lisääntymässä. Tähän saakka maalitauluina ovat olleet VR:n junat ja asemat sekä muut julkiset tilat ja seinät, mutta nyt esimerkiksi

Helsingissä on töhritty vanhan keskustan talojen seiniä ja pikkukaupungeissa on isketty kirkkoihin. HS 28.9.1996 (2)

On todettu, että samat henkilöt tekevät sekä luvallisia että luvattomia graffiteja. Keskusteluissa on pohdittu monien asiantuntijoiden välillä, miten graffititöhortelyä olisi mahdollista vähentää. Ehdotuksena on ollut videovalvonnan lisäämistä, ikärajoja maaleja hankkiville, ja maalipurkkien säilyttämistä lukkojen takana. Lisäksi töherytelyn vähentämiseen tarvitaan tehokasta valvontaa ja sakkoja tekijöille. Ajatuksena on ollut myös muun muassa vihjepuhelimien perustaminen:

Poliisi ehdottaa vihjepuhelimien perustamista. Ongelmana on ollut saada töhertelijät kiinni itse teosta sekä riittävä näyttö oikeutta varten. HS 28.9.1996

Keskustelua on myös käyty spraymaalien hinnasta ja hallussapidosta töhertelyn torjumiseksi. On ehdotettu, että spraymaalien hintaan lisättäisiin töhryjen poistosta aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset. Keskustelussa on myös korostettu puhdistuskustannuksiin käytettyjen varojen suuruutta. Seuraavassa sitaatissa tiivistyy ajatus, että töhertelykierre voitaisiin saada kuriin, jos siihen käytettävien välineiden hallussapitoa rajoitettaisiin:

(...) Pitäisi laatia lakimuutos tai laki, jonka ydin olisi se, että spraymaalien ja muiden töhertelyvälineiden hallussapito julkisella paikalla klo 18-06 tehtäisiin rangaistavaksi. Monen nuoren töhertelykierre katkeaisi, yhteiskunnan varoja säästettäisiin, kaupunkikuva siistiytyisi ja asukkaiden viihtyvyys lisääntyisi. HS 21.5.1997.

Rakennusten ja liikennevälineiden töhrimistä pidetään epämieluisana ilmiönä, ja sen torjuminen on koitunut hankalaksi. Keinoista ongelman vähentämiseksi on keskusteltu varsinkin tämän graffitikeskustelujakson loppupuolella. Painotuksena on ennalta ehkäisevät toimet, kuten että kauppojen tulisi vaikeuttaa maalien varastamista ja suosittujen kohteiden vartiointia tulisi tehostaa. Keskustelua on ollut myös poliisin valvonnan lisäämisestä. Alla olevassa sitaatissa uskotaan töhryjen pikaisen siivoamisen auttavan vähentämään töhertämistä:

Työryhmä suosittaa töhryjen mahdollisimman pikaista siivoamista, koska graffitien ja tagien nopean katoamisen uskotaan vähentävän kiinnostusta

niiden tekemiseen. Neuvo on ihan hyvä, mutta käytännössä työläs ja kallis toteuttaa. HS 15.10.1997

Tuomioiden ja korvausten lisäksi keskustelua on myös käyty tiedotuskampanjoiden ja valistuksen merkityksestä. Graffitien torjumista kaupunkikuvassa pyritään rajoittamaan ennaltaehkäisevillä toimilla. Helsingin kaupunki reagoi kansalaisten valituksiin töhryistä osoittamalla huomattavan summan puhdistustyöhön.

Graffitikeskustelun alkuvuosina ilmiö nähtiin positiivisena, kansalaisia piristävänä asiana jopa työpaikoilla. Pian se kuitenkin muuttui ristiriitojen myllerrykseksi, jossa käytiin taistelua graffitien taiteellisuuden ja maiseman tuhoamisen välillä, ja samalla nähtiin kaupungin kahtiajakautumista. Tultaessa lähemmäksi Stop töhryille-projektin alkamista, graffitit nähtiin nuorison yhteiskunnallisena turhautumisena, vaikka maalarit itse kokivat piristävänsä kaupunkikuvaa. Seuraavana olikin keskustelun aiheena graffitien poistaminen kaupunkikuvasta, ja siihen sopivat menettelytavat.

Vaikka keskustelun alkumetreillä graffitit koettiin piristävänä ja jokseenkin hyväksyttävänä ilmiönä, lopputulema on graffitien siivoamiseen kaupunkikuvasta osoitettu vastuullinen vetäjä. Tästä alkoi Helsingin kaupunginvaltuuston hanke Stop töhryille, jonka tarkoituksena oli poistaa kaikki graffiti ja töhryt kaupunkikuvasta. Hanke noudatti nollatoleranssilinjaa, jolloin sotketut seinät tuli saman tien puhdistaa graffitien ilmestymisen jälkeen. Seuraava luku keskittyy itse projektin aikana käytyyn keskusteluun graffiteista ja niiden vaikutuksesta kaupunkikuvaan.

5 KOHTI PUHDASTA KAUPUNKIKUVAA

Graffitikeskustelussa yksi selkeä ajanjakso sijoittuu selkeästi Stop töhryille -projektin ympärille, joka käytiin vuosina 1998–2008, jolloin Helsingin kaupunki halusi puhdistaa kaupunkikuvaa. Tässä kappaleessa perehdytään tähän graffitin vastaisesta projektista käytyyn keskusteluun, jota on käyty Helsingin Sanomien verkossa vuosina 1998–2008. Projektin alkuvuosina keskustelu on ollut vähäistä, vasta vuodesta 2000 eteenpäin keskustelu on vilkastunut. Hanke on saanut niin poliitikot kuin myös kansalaiset aktivoitumaan graffitikeskustelussa. Projektia on arvosteltu sen hukkaan menneistä summista ja kaupunkikuvasta, ja se on kylvänyt paljon turhautumista ja ristiriitoja aiheen ympärillä. Mielipidekirjoituksia on selkeästi ilmestynyt eniten tämän ajanjakson aikana.

5.1 Kaupunkikuvan molemmat puolet

Siistiin kaupunkikuvaan tähtäävä Stop töhryille -projekti on herättänyt keskustelua laajasti puolesta ja vastaan graffitien kuulumisesta kaupunkikuvaan. Nyssösen (2009) mukaan graffitien kieltämisen perusongelmana voidaan nähdä keskittyminen valtaväestön käsityksiin siitä mikä on kaunista ja mikä ei, jolloin voidaan puhua valtakulttuurin ja alakulttuurin yhteentörmäyksestä. (Nyssönen 2009, 137). Vaikka graffiti on kiistanalainen ilmiö, Felisbret (2009) toteaa sen kuuluvan osaksi kaupunkimaisemaa johtuen sen suuresta vaikutuksesta esimerkiksi mainontaan ja muotiin. (Felisbret 2009, 6). Projektin vaikutukset kaupungin siisteyteen on saanut kiitosta ja kritiikkiä muun muassa graffitien taiteellisuudesta, tylsistä harmaista seinistä ja kulttuuri-ilmion ymmärtämättömyydestä.

Stop töhryille -kampanja on Arton mielestä myös muuttanut maalaustyyliä. Moni ei enää viitsi nähdä vaivaa, kun kaikki pestään nopeasti pois. HS 4.6.2006. (1)

Yllä oleva kirjoitus viittaa graffitikulttuurin ja maalaustyylin muutokseen projektin seurauksena. Maalaustyyli on muuttunut nopeammaksi ja laatuun panostaminen ei luonnistu enää samalla tavalla johtuen kaupunkitilan väkivaltaisista vartijoista (Villanen 2010, 105). Koskelan mukaan graffitimaalaaajien niin sanotut galleriat ovat löytäneet kuitenkin paikkansa nollatoleranssilinjasta huolimatta (Koskela 2009, 292–293).

Stop töhryille -projektin ympärillä tiivistä keskustelua on herättänyt graffitien vaikutukset kaupunkikuvaan ja sen siisteyteen. Kaupunkikuva on muuttunut tylsäksi ja mielikuvituksettomaksi. Kritisointi keskittyy myös kuvaamaan mainoksilla täytettyä kaupunkitilaa elottomaksi, jossa ihmisten luovuudelle ei anneta tarpeeksi tilaa. Seuraavissa sitaateissa voidaan huomata, kuinka Stop töhryille -projektin vaikutukset muuttivat kaupunkikuvan värittömäksi:

Kaupungin mielestä harmaan seinän koskemattomuus ja rumuus ovat tärkeämpää kuin ihmisen elämä ja tulevaisuus. Säälittävää. HS 2.4.2006.

Halutaanko todellakin levittää Singaporesta tuttua ylisteriiliä, pelkästään kaupallisilla mainoksilla täytettyä kaupunkikuvaa, jossa isovelji valvoo ja jossa ihminen ei saa jättää itsestään minkäänlaista jälkeä ilman tuntuva maksua? HS 9.6.2005.

Kaupungin talojen seinät ja teiden varsien muurit ovat usein tylsiä ja mielikuvituksettomia. Nuorten tekemä taide olisi toivottavampaa kuin mitkä tahansa mainokset. Seuraava sitaatti kritisoi myös kaupunkitilaa ja kaupunkisuunnittelua, ja kirjoittaja ehdottaakin tyhjänä olevien tilojen elävöittämisestä nuorisoina ideoimilla graffititeoksilla. Tässä korostuu kaupunkitilan ankeus ja elottomuus, jota voisi aktivoida nuorisotoiminnalla toteutetuilla maalauksilla.

Helsingin kaupunki on täynnä erilaisia toisiaan tylsempiä toreja ja aukioita. Miksi rakennusvirasto ei voisi tehdä yhteistyötä Helsingin kaupungin nuoriso- ja kulttuuritoimen kanssa ja luoda näille tyhjyyttä ammottaville paikoille graffititeoksia? (...) HS 18.9.2008.

Projekti on saanut kritiikkiä sen suvaitsemattomuudesta kaupungin julkista kuvaa kohtaan. Kuten Brunila ym. (2011) toteavat, graffitit haastavat viranomaisten auktoriteettia hallita kaupungin julkista kuvaa. (Brunila, Ranta & Viren 2011, 91). Keskustelussa projektia on arvosteltu muun muassa kaupunkikuvan persoonattomuudesta, jossa tylsiä betoniseiniä kaunistaneet graffitit ovat kadonneet. Alla olevassa sitaatissa voidaan havaita kaupunkitilan kahtiajakoa ja osaltaan myös vastakkainasettelua:

(...) Tavoitteena on muuttaa vireä ja suvaitsevainen pääkaupunkimme harmaaksi tuppukyläksi, uudeksi Nurmijärveksi, jonne insinööriperheet voivat muuttaa kakaroinen. HS 2.4.2006.

Keskustelujen perusteella pääkaupunkimme olisi paljon eloisampi, jos graffiteihin ei suhtauduttaisi niin torjuvasti. Kaupunkitilan kahtiajako näyttäytyy luokittelemalla minkälaiseen asuinympäristöön graffitit kuuluvat ja minne eivät. Tässä nähdään myös tietynlaista luokkajakoa insinööriperheisiin, toisin sanoen yläluokkaan kohdistuen. Kaupunkitilan jakoa siitä mihin graffitit sopivat ja mihin eivät, tuodaan esille myös seuraavassa sitaatissa. Todetaan, että tietyille alueille ne sopivat paremmin kuin toisille:

Laillisesti maalatut graffitit sopisivat hyvin koristamaan esimerkiksi neuvostoliittolaistyylistä harmaata Merihakaa. HS 31.5.2004. (1)

Keskustelua kaupunkitilan kahtiajaosta voidaan jatkaa Kulosaaren meluaidan, myös kiinan muuriksi kutsutun, puhdistamisesta aiheutuvasta keskustelusta. On kirjoitettu, että taiteilijat eivät ole olleet tietoisia asiasta. Informaatio ja kommunikaatio ei ole toiminut kunnolla. Paavo Arhinmäen aloite graffitin palauttamisesta Kulosaaren melumuuriin ei saanut tarpeeksi kannatusta. Graffitien ja töhryjen suhteesta käytiin vilkas keskustelu, ja useamman kokoomusvaltuutetun mielestä lailliset graffitit synnyttävät laittomia graffiteja:

Keskustelu graffitien hyväksymisestä on vastuutonta. HS 13.6.2002.

Graffitien vastustamiseen on puolestaan vastattu Keskustan puolelta sillä, että Kulosaaren meluaitataideteos ei ollut lainkaan töhry ja toiveena oli, että vanhempikin väki saisi maalata alikulkutunneleihin graffiteja. Helsingin kaupungin rakennusviraston mukaan graffitien salliminen uudestaan kaupunkiympäristössä johtaisi niiden lisääntymiseen. Aihe on saanut arvostelua myös mielipidekeskustelujen lomassa:

Helsingin kaupungin kulttuurivallankumous Stop töhryille -projekti näyttää sumentaneen valtaosan kaupunginvaltuuston jäsenten silmistä. On hämmästyttävää, etteivät valtuutetut osaa tehdä eroa sotkemisen ja taidokkaiden maalausten välillä. HS 31.5.2004. (2)

Nicolas Ganz:n (2015) mukaan graffitit ovat yksi taiteen merkittävimpiä muotoja, jotka tuovat luovuutta maisemaan, ja antavat ihmisille mahdollisuuden luoda ympäristöönsä omien halujen mukaisesti. (Ganz 2015, 9–10.) Stop töhryille -projekti on kuitenkin saanut paljon kannatusta siististä kaupunkikuvasta, jossa töhryjä täytyisi paheksua, sillä esimerkiksi julkisen liikenteen sotkemista ei voida pitää lainkaan ympäristöä kaunistavana.

Graffitit nähdään kaupunkikuvaan kuulumattomiksi, ja niiden koetaan myös aiheuttavan turvattomuutta:

Ne eivät sovi minnekään. Ne lisäävät myös turvattomuuden tunnetta. Kiitos Stop töhryille- projektille. Sen vaikutuksesta ympäristö on siistiytynyt oleellisesti. HS 2.6.2004.

Jauhiainen (2002) puhuu mentaalista tilasta eli mielikuvasta kaupungeista. (Jauhiainen 2002, 131). Jokaisella on oma mielipiteensä siitä, miltä haluaa kaupunkikuvan näyttävän. Projekti on tehonnut ja kaupunkikuva on siistiytynyt. Toisten mielestä graffitit sopivat erilaisiin pintoihin täydellisesti, toiset taas vastustavat niitä viimeiseen asti. Graffitin puolustajia on kritisoitu ajatuksesta, että kaikkien rumien betoniseinien kuviointi olisi hyväksyttävää:

(...) En ole nähnyt ensimmäistäkään laadukasta graffitia, joka olisi parantunut kaupunkikuvaa, en ennen projektin alkamista enkä sen jälkeen. HS 2.4.2006.

Graffitien vaikutus kaupunkikuvaan ei ole yksiselitteistä. Ilmiö jakaa melko tasaisesti graffitin puolustajat ja vastustajat. Keskustelua graffitien kuulumisesta kaupunkikuvaan on pohdittu laajasti Helsingin Sanomien artikkeleissa ja mielipideteksteissä Stop töhryille-projektin aikana. Nollatoleranssin on nähty muuttavan kaupunkikuvan tylsäksi ja persoonattomaksi. Kampanja on toisaalta saanut myös kiitosta kaupunkikuvan puhdistumisesta.

5.2 Ristiriitojen sävyttämä graffitisota

Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksissa ja artikkeleissa on selkeästi havaittavissa ristiriitoja ja turhautumista projektiin liittyen. Keskustelua on herättänyt rakennusviraston ylikireä asenne ja rahankäyttö, nollatoleranssin vastustaminen, ja vartioyrityksen käyttäminen graffitien puhdistuksessa. Graffitimaalarit ovat syrjäytyneet entistä enemmän, virkamiesten tulkintoja graffititaiteesta on kritisoitu, ja graffititorjunta on alkanut muistuttaa liiketoimintaa. Kampanjan aiheuttamista ristiriidoista on käytetty nimeä myös graffitisota, jossa on kysymys molemminpuolisesta ymmärryksen puutteesta (Malinen 2008).

Eikö Helsingin kyseisellä lautakunnalla, sen esittelijöillä ja projektin vetäjillä ole järkevämpää tekemistä näin kuntavaalien alla kuin jankuttaa graffitien nollatoleranssista? HS 30.9.2008. (2)

Yllä oleva sitaatti herättää hämmästyksiä Stop töhryille-kampanjan ympärillä. Kirjoittajan mukaan ilmiöstä aiheutuva ahdasmielisyys yllyttää nuoria ennemminkin vastarintaan, ja toteaa että päättäjienä olevien aikuisten on opittava luottamaan nuoriin, ja sopimaan yhteisistä pelisäännöistä. Nuoret ovat myös itse vastustaneet nollatoleranssia erilaisilla toimilla. Yksi mainittava tempaus oli Töhryfest, johon osallistui muutamassa nuorta. Mielenosoitukset herättivät keskustelua, ja kaupunki teki myös asiasta rikosilmoituksen.

Keskustelu graffitisodasta on herättänyt paljon pohdintaa yksityisen vartiointiliikkeen palkkauksesta ja toiminnasta. Stop töhryille-projektin tarkoituksena oli, että Helsingin kaupunki osti yksityiseltä vartiointiyritykseltä palveluita valvomaan kiinteistöjen siisteyttä. Kaupungin rahojen käyttämistä vartiointiyrityksen palveluihin on kritisoitu poliittisten päättäjien, yksityisihmisten, sekä itse graffitimaalareiden kesken. Alla olevat sitaatit kuvaavat graffitimaalarin ajatuksia projektin aikana käytetyn yksityisen vartiointiyrityksen toiminnasta:

Jos tekee ilmoituksen vartijoiden väkivaltaisuudesta, ketä uskotaan: maalaajaa vai kolmea vartijaa? HS 4.6.2006. (2)

Yksi syy, miksi me maalataan, on se, että FPS vituttaa meitä. Näytetään, että ei me lähdetä minnekään. Mitä kovemmat otteet, sitä kovempaa tulee takaisin. HS 4.6.2006. (3)

Vartiointiyrityksen toiminta on kylvänyt vastarintaa varsinkin graffitin tekijöiden keskuudessa. He ovat kritisoineet vartijoita väkivaltaisuudesta ja kovista otteista kampanjan aikana. Myös keskustelua on herättänyt julkisesti julkaisemattomat tiedot puhdistuskuluista ja vartiointiyritykselle maksettavista palkkioista. Tähän rakennusviraston Stop töhryille- projektin johtaja on puolestaan kieltänyt kommentoimasta omilla nimillään. Esimerkiksi tästä graffitisota on saanut tulta alleen. Ristiriidat graffitien ympärillä ja nollatoleranssipolitiikka ovat saaneet myös kulttuurivaikuttajat tuhtumaan:

Maalarit marginalisoidaan ja heidät työnnetään yhteiskunnan ulkopuolelle. HS 31.3.2006.

Kaupunkia on kehoitettu järjestämään laillisia tapahtumia, tilaamaan maalareilta graffititöitä, ja lopettamaan nollatoleranssin. Kulosaaren melumuuriin on ehdotettu uutta graffititeosta ilahduttaakseen kaupungissa liikkuvia. Rakennusvirasto ei ole kuitenkaan antanut tukea ajatukselle, sillä heidän mielestään tämä olisi myötämielistä suhtautumista graffiteihin. Vaikuttajat vaativat kaupungin omistamia tiloja kaupunkilaisten käyttöön sekä oikeuksia graffitin tekijöille.

Stop töhryille-kampanjan aikana käydyssä keskustelussa poliitikkojen ja päättäjien välillä on ollut huomattavia ristiriitoja siitä, mitä kyseiselle projektille täytyisi tehdä. Katukuva on siistiytynyt, mutta keskustelussa ei olla kuitenkaan yksimielisiä projektin vaikutuksista. Yleisten töiden lautakunnan mielestä projekti on onnistunut hillitsemään ilkivaltaa. Kaupunginvaltuutettujen ja nuorisosiainkeskuksen mukaan projektin varoja täytyisi ohjata taidekasvatukseen, sillä taidemahdollisuuksien lisääminen vähentäisi töhrimistä. Graffitintekijät ovat olleet myös raivostuneita siitä, että omat teokset ovat kadonneet kaupunkikuvasta. Heidän mielestään myös kaupungin liian innokas puhdistamisen tarve on laskenut töiden tasoa.

Virkamiesten mukaan nollatoleranssi onkin toiminut: graffitien määrä on vähentynyt. Asian toinen puoli on se, että Stop töhryille-kampanjaa on toteutettu jyräämällä ja muiden asiantuntijoiden, muun muassa nuorisotoimen, näkemykset sivuuttaen. HS 18.9.2008.

Graffitisodan huipentumaksi voidaan sanoa graffitikeskustelun ristiriitoja virkamiesten ja nuorisoväen välillä. Virkamiesten tavoitteena on ollut graffitin kitkeminen pois yhteiskunnasta, kun taas nuorisoväen päämääränä on ollut graffitikulttuurin ylläpitäminen. Virkamiesten käynnistämä nollatoleranssin koetaan ohittaneen muiden asiantuntijoiden, kuten nuorisotoimen näkemykset. Ristiriitojen huipentumassa, Stop töhryille-kampanjan 10-vuotisseminaarissa, jossa Helsingin rakennusvirasto raportoi töhrykampanjan tuloksista, Helsingin nuorisosiainkeskus eikä nuorisotoimi saaneet kutsua.

Helsingin kaupungin yleisten töiden lautakunnan ja rakennusviraston Stop töhryille -kampanjan 10-vuotisjuhlasta tuli ikävä tahra kunnallisen päätöksenteon historiankirjoihin: mellakka ja suljettu seminaari. HS 18.9.2008 (2)

Stop töhryille –projekti on myös herättänyt ristiriitaisia tunteita siitä aiheutuneista kustannuksista. Kampanjaan käytetyt varat ovat puhuttaneet eri toimijoita, ja luvattomien sotkujen lisäkustannukset ovat närkästyttäneet veronmaksajia. Varsinkin yksityiset ihmiset

ovat kokeneet projektin rahallisten vaikutuksien olleen kohtuuttomia. Töhrimisen koetaan vain lisääntyneen kaupungin käyttäessä varojaan:

Mielestäni kampanjassa ollaan menty aivan liian pitkälle. Kaupungin rahaa on mennyt hukkaan mielettömiä summia, ja vastarinta on vain lisääntynyt. HS 14.5.2006.

Yllä oleva sitaatti kertoo siitä että, kampanja on herättänyt paljon kriittistä keskustelua siihen käytetyistä varoista. Tämä diskurssi nousee vahvasti esiin projektiin liittyvässä keskustelussa, ja se on yhteiskunnallisesti tärkeää myös ottaa huomioon. Nollatoleranssipolitiikan myötä kustannukset ovat herättäneet paljon keskustelua, vaikka kampanjan myötä kaupunki on siistiytynyt luvattomista sotkuista. Seuraava sitaatti tiivistää projektista koituvien kustannuksien ja esteettisen nautinnon epäyhtälön:

Rakennetun ympäristön kustantaa veronmaksaja-kuluttaja. Rakennuskulut riittäisivät tavalliselle kansalaiselle, eikä hän halua, että luvattomat sotkut aiheuttavat lisäkustannuksia, kun ne eivät esteettistä nautintoakaan tuota. HS 10.6.2005.

Sen lisäksi, että graffitien on nähty aiheuttaneen veronmaksajille kustannuksia, ristiriitaista keskustelua on käyty myös tiettyjen yritysten hyötymisestä projektiin liittyen. Siivoukseen erikoistuvia yrityksiä on tarvittu avuksi graffitien puhdistukseen, ja ristiriitaisuutta on syntynyt tällaisten yritysten menestymisestä projektin seurauksena:

Stop töhryille on ollut erille firmoille sellainen rahasampo, ettei mitään rajaa. Jätkät pesee innoissaan jotain syrjäistä junatunnelia, josta kukaan ei ole edes tietoinen, ja rahaa tulee. HS 16.5.2008.

Keskustelu graffiteista Stop töhryille -projektin aikana on ollut värikästä ja mukaan mahtuu runsaasti ristiriitoja toimijoiden kesken. Kaupunkikuvaa on arvosteltu projektin aiheuttamasta ankeudesta ja elottomuudesta. Toisaalta taas graffitien maalaamisessa ollaan tehty vastakkainasettelua ja kaupungin kahtiajakoa siitä, millaiseen ympäristöön graffitit kuuluvat ja mihin eivät. Niiden on koettu aiheuttavan muun muassa tuvattomuutta. Keskustelussa on kritisoitu myös vartioyrityksen käyttöä graffitien puhdistamisessa, sekä väkivaltaista käytöstä maalareita kohtaan. Myös nuorten saamat suuret määrät sakkoja veivät monet velkavankeuteen.

Graffitisodaksikin kutsuttu vaihe graffitihistoriassa on ajanut asiantuntijoita riitaisiin väleihin ja pohtimaan mitä kyseiselle projektille tulisi tehdä. Kaupunkia on kehoitettu

luopumaan nollatoleranssista, josta se sittemmin luopui, kun Sto töhryille-projekti tuli päätökseen. Tämän ajanjakson erimielisyydet ovat saaneet asianosaiset pohtimaan laillisia graffitiseiniä. Seuraavassa ajanjaksossa analysoidaan graffitikeskustelua Stop töhryille-projektin jälkeen.

6 PROJEKTIN JÄLKIPYYKKI

Helsingin kaupungin ajama Stop töhryille-kampanja puhdisti kaupunkikuvaa ja sai aikaan graffitisodan tiukalla nollatoleranssipolitiikallaan. Aihe on jakanut mielipiteitä puolesta ja vastaan, ja keskustelu sen ympärillä on ollut vilkasta niin mielipidepalstalla kuin muissakin Helsingin Sanomien osioissa. Kampanjaan liittyvät aikaisemmat tutkimukset, kuten Brunilan ym. teos *Muutaman töhryn tähden* (2001) ja Liisa Mäkisen (2010) pro gradu *Julkisen tilan kontrollin ulottuvuuksia*, kertovat myös asian vaikuttavuudesta sen päättymisen jälkeenkin. Alla olevasta sitaatista voidaan päätellä, että keskustelu Stop töhryille- kampanjan ympärillä on jatkunut, vaikka itse projekti on saanut päätöksensä jo vuonna 2008.

Stop töhryille oli aikansa tuote, joka lähti sekä kiinteistönomistajien että sen ajan poliitikkojen tahdosta. Sillä saatiin töhryt pois, mutta eihän se ilmiötä minnekään poistanut. HS 2.3.2014. (1)

Keskustelu Stop töhryille-kampanjasta on jatkunut sen päättymisen jälkeenkin vilkkaana. Projekti on jättänyt jälkensä Suomalaisen graffitin historiaan, ja siitä puhutaan edelleen graffiteihin liittyvissä keskusteluissa. Keskustelun aiheina ovat olleet muun muassa lailliset graffitiaidat ja sen myötä tulleet muraalit, eli seinämaalaukset. Keskustelua on käyty myös graffiti-ilmioistä nuorisokulttuurisena ilmiönä, ja projekti on jättänyt sanan töhry elämään myös sen jälkeen. Seuraavaksi esittelen projektin jälkeisessä keskustelussa esiin nousseita diskursseja.

6.1 Lailliset aidat ja muraalit

Stop töhryille-kampanjan lakkauttamisen jälkeen poliittinen ilmapiiri alkoi muuttua enemmän graffitimyönteiseksi. Projektin jälkeen keskustelua on ollut paljon aiheesta lailliset ja laittomat graffitiaidat. Keskustelu on ollut pääosin myönteistä, ja laillisia paikkoja ilmestyikin kaupunkitilaan useita kampanjan päättymisen jälkeen. Helsingin Suvilahden laillisesta graffitiaidasta on sanottu muun muassa seuraavasti:

Kokeilu on osoittautunut todella positiiviseksi. Asetettuja sääntöjä on kunnioitettu, eikä tietoomme ole tullut valituksia. HS 5.6.2009.

Myös Kalasatamaan on ilmestynyt luvallinen graffitaita, ja Vantaan valtuustokin on lähtenyt mukaan kannattamaan laillisten graffitiseinien perustamista. Laillisia seinä on perusteltu sitä kannattavien tahojen mukaan sillä, että huolellisesti ja luvallisesti maalattujen graffitien voidaan ajatella lisäävän nuorten kiinnostusta muun muassa rakennettuun ympäristöön. Myös Helsingin Messukeskus keräsi työmaalleen graffititaitelijoita maalaamaan kykyjään esille. Alla oleva sitaatti edustaa yhden Messukeskuksen rakennustyömaalle kutsutun taiteilijan näkemystä kyseisestä ideasta:

Tää on ihan huippua! Maalit ja hyvää musaa, totta kai tullaan kun kutsutaan.
HS 9.8.2010. (1)

Vaikka laillisten graffitien toteuttamisesta ollaan oltu pääosin myönteisiä, on joukossa myös niitä kritisoivia. On esimerkiksi pelätty, että lailliset graffitit lisäävät myös laittomia. Useasta näkökulmasta kuitenkin lailliset seinät ja maalauspinnat ovat hyvä tapa tukea graffitikulttuuria. Laillisia paikkoja on puolustettu sillä, että uskotaan niiden kuitenkin ilmestyvän kaupunkikuvaan tavalla tai toisella. Alla oleva sitaatti tiivistää ajatuksen laillisten aitojen kannatuksesta:

Jos graffiteja ei saa tehdä, niitä tehdään kuitenkin jossain muodossa luvattomasti. Ennen Helsingin katukuvassa oli paljon enemmän graffiteja, eikä niitä silti ollut yhtä paljon kuin esimerkiksi Berliinissä ja Barcelonassa tänä päivänä. HS 9.8.2010. (2)

Luvalliset seinät ovat saaneet yksityiset ihmiset ja graffitintekijät kannalleen. Nuoria on innostettu näin tutustumaan ympäristöönsä tarjoamalla ilmaisukeinoja. On myös huomattu, että luvallisten graffitiseinien myötä sotkut ovat vähentyneet. Graffitimaalarit sanovat, että luvallisiin seiniin on mahdollista tehdä hienompia graffiteja kuin muualle, eikä ole tarvetta hutilointiin. Heidän mukaansa laillisia aitoja voidaan pitää edistyksellisenä asiana. Seuraavassa sitaatissa huokuu halu maalaamiseen laillisia seinä tukien:

Graffitiseinät on mahtava juttu. En halua tehdä laittomuuksia, haluan maalata. HS 20.1.2010.

Luvallisesti tehdyt taideteokset ovat raivanneet itselleen tilaa julkiseen tilaan, museoihin ja kouluihin. Erään koulun avajaisjuhlassa paljastettiin koulutiloihin maalatut suuret graffitimaalaukset. Talkootyönä oppilaille tehty jättiyllätys sai lämpimän vastaanoton

koululaisten keskuudessa. Viidettä luokkaa aloittelevat oppilaat totesivat kouluun maalattujen graffitien olevan miellyttäviä katsella.

Laillisiin graffitaitoihin saa maalata luvallisesti, milloin tahansa vuorokauden ajasta riippumatta. Aidoissa on ollut nähtävillä myös poliittista kannanottoa, jossa hallitusta on arvosteltu räikeästi, ja viesti on selkeästi osoitettu tietyille ministereille. Luvallisten graffitiseinien myötä myös muraaleja, eli seinämaalauksia on alkanut ilmestyä kaupunkikuvaan. Muraaleja on maalattu useiden kerrostalojen seiniin. Keskustelu seinämaalauksista on ollut positiivista. Tämä kertoo pehmenneestä ajatuksesta luvalliseen taiteeseen kaupunkitilassa. Esimerkiksi Lisää katutaidetta Helsinkiin-projekti on halunnut elävöittää Helsingin kaupunkikuvaa ja tuoda katutaidetta sinne missä sille on tarvetta. Alla oleva sitaatti puoltaa ajatusta muraalien kuulumisesta kaupunkikuvaan:

Asuinalueellamme talon seinään tehtiin muraali eli seinämaalauk. Se on saanut olla rauhassa jo kuukauden. Siihen ei ole tehty ainuttakaan tussinvetoa. Samainen seinä oli aikaisemmin töhritty joka ainoa viikonloppu. Jos tällaisia muraaleja kunnioitetaan, ehkä niitä kannattaisi tehdä enemmän. Se tulisi halvemmaksi kuin jokaviikkoinen seinien pesu. Myös hyvin tehdyt ”laittomat” graffitit tulisi jättää paikoilleen. HS 12.11.2015.

Muraaleja on ilmestynyt ympäri pääkaupunkiseutua. Ne ovat liittyneet erilaisiin projekteihin ja hankkeisiin, kuten myös kannanottoihin. Olympiastadionin työmaa-aitaan on myös päässyt esille muistomaalaus eräästä jääkiekkolegendasta. Lisääntyneet seinämaalaukset ovat saaneet kiinnostusta ja huomiota, ja asialla on jopa leikitely suunnitteleamalla muraaleja Helsingin arvokiinteistöihin ajankohtaisesti koristeltuina. Tarkoituksena on ollut piristää rakennusten paljaita pintoja, mikä kertoo osaltaan positiivisesta suhtautumisesta maalauksiin.

6.2 Nuoriso-ongelma?

Graffitien usein ajatellaan kohdistuvan vain nuorten tekemiseen ja osaksi nuorisokulttuuria. Koskela (2009) toteaaakin että nuoret on helppo ottaa silmätikuiksi, koska nuorisokulttuurit ovat vanhemman väestön näkökulmasta kummallisia. Nuoria kohdellaan yhtenä ryhmänä, koska erilaisia alakulttuureja ei tunneta eikä myöskään opetella tuntemaan. (Koskela 2009, 281–282.) Nuoret ovat usein myös leimautuneet ilkeällä tekijöiksi graffitien maalaamisen vuoksi. Stop töhryille-projektin

jälkimmäisissä on keskusteltu graffitin tekijöistä. Ennen projektia aihetta on käsitelty myös tiiviisti. Ajatukset graffititaiteesta nuoriso-ongelmana ja nuorten turhautumisena yhteiskunnan toimintaan ovat myös näkyvillä keskusteluissa projektin jälkeen.

En kannata töhrijoille ankarampia rangaistuksia. Niiden tekijät ovat usein marginaalissa eläviä nuoria, tai töherrysten teossa on kyse teinien jännityksen hausta. HS 13.8.2010.

Yllä olevassa sitaatissa graffitin tekijät ”tuomitaan” marginaalissa eläviksi nuoriksi, eli niin sanotusti yhteiskunnan reunoille tai valtaviiran ulkopuolelle jääneiksi. Graffiteja siis tehdään joko siksi että niiden tekijät ovat marginalisoituneita, tai sitten kyseessä on teinikäisten jännityksen hakeminen. Sitaatin mukaan graffitin tekijät ovat nuoria, jotka etsivät jännitystä elämäänsä.

Graffitien maalaus on hyvää tekemistä nuorille, kun he pääsevät toteuttamaan itseään ja tekemään taidetta omilla käsillään. Liian usein kuitenkin nuorista tehdään rikollisia, koska laillisia maalauspaikkoja ei ole riittävästi. HS 31.1.2013.

Yllä oleva sitaatti puoltaa nuoria graffitin tekijöitä eikä pidä heitä rikollisina ja ongelmallisina ryhminä. Kirjoittajan mukaan kyse olisi enemmänkin nuorten laillisen tilan puutteesta graffitien maalaamisessa, jolloin laittomien tilojen käytöstä tulee pakonomaista. Nuoret haluavat toteuttaa itseään ja tehdä taidetta omilla käsillään mutta laillisesti se ei ole mahdollista kaupunkitilassa. Tämän perusteella osakseen voidaan syyttää kaupunkia ja kaupunkisuunnittelua siitä, että nuorille ja graffitin tekijöille ei ole luotu tarpeeksi tiloja toiminnan harrastamiseen.

Keskustelujen mukaan graffitit ovat osaltaan nuorisokulttuurinen ilmiö, joka voidaan nähdä oireena sosiaalisista ongelmista sekä marginalisoituneen nuorison yhteiskunnallisena turhautumisena. Tämä nuoriso-ongelmaksikin ristitty ilmiö voidaan nähdä myös huonon kaupunkisuunnittelun tuloksena. Graffitintekijöille ei ole riittävästi tiloja toimintansa harrastamiseen, ja tästä syystä myös kaupunkitilan laitton käyttö kasvaa. Graffitin harrastaminen voidaan myös ajatella olevan jännityksen hakemista teinien keskuudesta:

Tämä on nuorisokulttuurin muoto, jolle on selvästi tilausta. Meidän tehtävämme on tukea sitä... On tärkeää, että nuoret voivat kokeilla tätä

laillisesti, ilman pelkoa siitä, että jää kiinni ja saa merkinnän jonnekin rekistereihin. HS 2.3.2014. (2)

Yllättävää kuitenkin on, että graffitia ei voida enää pitää vain nuorisokulttuuriin nojaavana harrastuksena, sillä graffitimaalareiden ikäjakauma on paljon laajempi mitä kuvitellaan. Myös graffitimaalarit ovat sitä mieltä, että tekijät eivät ole vain marginalisoituja nuoria miehiä. Alla oleva sitaatti kertoo graffitin tekijöiden laajemmasta ikähaarukasta. Tämän mukaan kyseessä ei ole enää vain nuoriso-ongelma, vaan marginalisoiduiksi kutsuttujen nuorten miesten itseilmaisu on laajentunut myös muihin ikäryhmiin. Seuraava sitaatti tiivistää asian:

Vanhimmat Suomessa tehdyt graffitit ovat 1980-luvulta, eikä kyseessä ole enää pitkään aikaan ollut vain nuorten marginalisoitujen miesten itseilmaisu. HS 14.8.2010.

Keskustelussa graffitista nuorisokulttuurisena ilmiönä on saanut ihmiset kannalleen. Graffitit koetaan lähinnä vain nuorison harrastamana ilmiönä edelleen vuosienkin jälkeen. Uutta näkökulmaa keskusteluun kuitenkin tuo ymmärtämys graffitien laajentumisesta myös muihin ikäluokkiin. Varsinkaan graffitimaalarit eivät määrittele graffitimaalaamista nuoriso-ongelmana, vaan enemmänkin vanhempien miesten toimintana.

6.3 Töhryn aika ei ole ohi

Aineistosta on havaittavissa, että keskustelu graffitista töhrynä ei ole päättynyt, vaikka itse töhryprojekti on tullut päätökseensä. Graffitinvastainen projekti osaltaan juurrutti sanan töhry ihmisten mieleen, ja siitä on ollut vaikea päästä eroon. Keskustelusta voi huomata, että useat eivät osaa tehdä eroa graffitin ja töhryn välillä, ja saattaa myös sen vuoksi tuomita kaikki töhryiksi. Mediaa on kritisoitu siitä, että graffitista tulisi puhua jo sen omalla nimellään. Seuraavassa sitaatissa tiivistyy ajatus siitä, että graffitia ei tulisi enää Stop töhryille-projektin jälkeen kutsua töhryksi:

Helsinki kuitenkin luopui nollatoleranssista vuoden 2008 lopussa, ja mediankin olisi syytä huomata, että graffitista voi jo puhua sen omalla nimellä. HS 9.5.2010.

Keskusteluista voi tulkita, että graffiteista puhuminen töhryinä ei ole kuitenkaan hävinnyt mihinkään, sillä töhrysojan jättämät jäljet näkyvät yhä edelleen suhtautumisessa kaupunkikuvaan. Graffitimaalarit nähdään edelleen myös ilkevallantekijöinä, ja aineistosta on huomattavissa edelleen negatiivista suhtautumista herättäviä mielikuvia graffiteista töhryinä.

Graffitit voivat olla taidetta, mutta kirjainkyläetimet ovat lähinnä koirien kusimerkkejä vastaavia. HS 25.6.2009.

Ylläolevassa sitaatissa graffitille annetaan mahdollisuus esittää taidetta, mutta tärkeää on graffitin ja kirjainkyläetimien erottelu. Toisin sanoen puhutaan graffitista ja töhrystä, jotka tulee erottaa toisistaan. Tässä korostuu myös graffitin taiteellisuuden raja, mikä määrittellään graffitiksi ja mikä ei. Sitaatissa suhtaudutaan kirjainkyläetimiin jyrkästi, jotka eivät ainakaan kaunista kaupunkikuvaa. Keskustelussa tulee myös esille, miten esimerkiksi Helsingissä on tehty erottelu graffitin ja töhryn välille. Seuraavassa sitaatissa pohditaankin graffitin ja töhryn välistä määrittelyä:

(...) Helsingissä ei erotella sitä, mikä on graffiti ja mikä on varsinainen töhry. Toiset katukuvaan maalatuista kuvista ja merkeistä ovat tussilla piirrettyjä, osa taas suurikokoisia, muilla menetelmillä tehtyjä maalauksia. HS 18.11.2014.

Nykyinen graffitikäsitteen käyttö ei ole yksinkertaista. Se on määritelty taiteeksi ja osaksi kaupunkikulttuuria, mutta samalla ajatus graffitista taiteena saa vastustusta. Graffitin nimeäminen töhryksi edelleen töhryprojektin jälkeen tulee selvästi esiin Helsingin sanomien keskusteluissa, ja osaltaan voidaan huomata myös turhautumista aiheeseen nähden. Graffitia on kuitenkin puolustettu osana kaupunkitilaa. Alla olevasta sitaatista voi päätellä, että graffiteja ei ole vielä hyväksytty kulttuuriimme, mutta sitä yritetään integroida siihen kuuluvaksi:

Taidetta ei saa tukehduttaa rajattuihin tiloihin...Asuinympäristön ja katujen muuttaminen elävämmiksi tuovat kokemuksia sekä tekijälle että katsojalle. Katutaiteelle ja julkisissa tiloissa tapahtuvalle esiintymiselle tulee antaa tilaa ja ne on tunnustettava arvokkaaksi osaksi kulttuuriamme. HS 7.4.2010.

Tämän mukaan katutaidetta ei saa sulkea pois, vaan sille tulee antaa enemmän tilaa. Sitaatissa korostuu myös kokemus, jossa tilan muuttaminen elävämmäksi voi tuoda uudenlaisia kokemuksia sekä tiloja muuttaville, että niitä katsoville. Olivat kokemukset

sitten millaisia hyvänsä, tulee graffiteille antaa tilaa julkisissa tiloissa. Graffitit voidaan nähdä iloisena asiana, mutta töhryjä ei siltikään hyväksytä kaupunkikuvaan.

Graffitikeskustelu Stop töhryille-projektin jälkeen on jatkunut vilkkaana ja itse projektia on edelleen kritisoitu, mutta myös keuhuttu. Graffiteja on puolustettu osana kaupunkitilaa mutta myös vastustettu taiteen muotona. Töhryistä puhutaan edelleen, vaikka itse projektin on jo päättynyt. Keskustelussa painavana asiana nähdään edelleen graffitien maalaaminen nuorisokulttuurisena ilmiönä, toisin sanoen nuoriso-ongelmana. Maalarien koetaan olevan valtavirran ulkopuolelle jääneitä, jotka yhteiskunnallisen turhautumisen vuoksi maalaavat. Esiin nousee kuitenkin ajatus siitä, että graffitintekijöiden ikähaarukka on laajempi. Laillisia aitoja on kiiteltu ja kritisoitu, mutta talojen seiniin ilmestyneet murallit ovat saaneet ihmiset kuitenkin kannalleen.

7 KESKUSTELU

Graffiti-ilmioistä keskustelu on erittäin moninaista ja mielipiteitä vahvasti jakava aihe. Aineiston jaottelu kolmeen ajanjaksoon on auttanut hahmottamaan eri ajanjaksoilla vallinneita diskursseja, ja graffitien vaikutuksia kaupunkitilaan. Keskusteluissa äänensä on saanut kuuluviin monet osapuolet, kuten poliittiset päättäjät, yksityiset henkilöt, ja graffitin tekijät itse. Mielenkiintoista onkin eri toimijoiden näkemykset kiistellyn kulttuuri-ilmion vaikutuksista kaupunkikuvaan.

Graffitikeskustelussa selkeintä on ollut jaotella aineisto muutamaan ajanjaksoon, jotta sen tulkinta olisi helpommin hahmoteltavissa. Keskustelu ajoittuu aikavälille 1990–2017, ja selkein jaottelu jakautuu kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäinen ajanjakso keskittyy ajallisesti vuodesta 1990 vuoden 1998 alkuun, jolloin merkittävimmät puheenaiheet liittyivät taiteen tekemisen ja töhertämisen väliseen kamppailuun, ja keskusteluun graffitintekijöistä kaupunkikuvan rakentajina. Keskustelun edetessä kohti töhryprojektia, on pohdittu muun muassa ennalta ehkäiseviä toimia graffitien ja töhryjen hillitsemiseksi.

Keskimmäinen ajanjakso graffitikeskustelussa sijoittuu ajalle, jolloin graffitinvastainen Stop töhryille-kampanja pyrki puhdistamaan kaupunkikuvaa. Keskeisimmät diskurssit tällä ajanjaksolla olivat selkeästi kaupunkikuvaan liittyvät erimielisyydet siitä mikä on kaunista ja mikä ei, ja kuuluvatko graffitit kaupunkitilaan. Projekti on herättänyt paljon ristiriitoja eri toimijoiden välillä, ja tästä seurauksena tällä ajanjaksolla voidaan puhua graffitisodasta. Kolmas ajanjakso keskittyy Stop töhryille-projektin jälkeiseen aikaan, jolloin tukea annettiin laillisille aidoille ja muraaleille, eli seinämaalauksille. Graffitien tekeminen herättää edelleen keskustelua siitä, liittyykö graffitien tekeminen nuoriso-ongelmaan, huonoon kaupunkisuunnitteluun vai mihin. Myös viimeisessä ajanjaksossa keskustellaan edelleen graffiteista töhryinä, eikä tämä ole hävinnyt mihinkään.

Graffitien määrittely taiteeksi ja töhryksi on aiheuttanut ristiriitaista suhtautumista kaikilla ajanjaksoilla, eikä nykyisinkään voi vielä selkeästi sanoa onko graffiti enemmän taidetta vai töhryä. Keskustelussa taiteen ja töhryn välinen ero häilyvä, osa kokee graffitit kaupunkitilaan kuuluvaksi taiteeksi, osa taas kokee niiden aiheuttavan selkeästi esteettistä haittaa. Tärkein vaikuttaja graffitien kuulumisesta kaupunkikuvaan on se, millaisia teoksia

maalataan ja mihin. Myös taiteen ja töhryn ero määrittyy pitkälti sillä, mitä paikkoja käytetään maalauspintana. Usein keskustelun aikana on puhuttu, että piilossa oleviin paikkoihin, esimerkiksi tunneleihin, on sopivaa maalata, kun taas asuntojen seinät ja muut näkyvillä olevat julkiset tilat eivät ole hyväksyttäviä paikkoja.

Isomursun & Jääskeläisen (1998) mukaan graffitintekijät ovat määritelleet teoksensa enemmän performanssiksi kuin taiteeksi. (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 71). Myös Kuittinen (2010) on puhunut teosten performatiivisesta näkökulmasta, jonka mukaan graffitin katsojat, eli yleisö, näkevät ainoastaan lopputuloksen mutta ei itse performanssia. (Kuittinen 2010, 15). Graffititaiteilijat itse ovat määritelleet teokset taiteeksi, mutta myöntävät myös sen, että eivät anna teoksen yleisölle minkäänlaista vaihtoehtoa maalatessaan kaupungin tiloihin.

Tulkinnat graffiteista ovat niin moninaisia, että niiden määrittelemisen taiteeksi tai töhryksi ei ole kovin selkeää. Graffiti on nähty kaunistamassa kaupunkikuvaa, mutta myös aiheuttaen kamppailua kuulumisesta yhteiskuntaan. Kuten Gogerly (2011) väittää, graffiti on kiistanalaista, mutta on kuitenkin merkittävä osa modernia kulttuuria. (Gogerly 2011, 4). Stop töhryille-projektin päättymisen jälkeen graffiteista puhutaan edelleen myös töhryinä, mutta niille annetaan myös tilaa näyttäytyä hyväksyttävänä osana kaupunkikuvaa.

Graffitikeskustelun mielenkiintoinen ja ajatuksia herättävä diskurssi liittyy graffitimaalareihin ja mielipiteisiin heistä. Tutkimuksen kannalta merkittävää on ollut usean toimijan näkökulmat aiheeseen, ja niissä ilmenevät eroavaisuudet ja samankaltaisuudet. Maalarit on jaettu muun muassa töhrijöihin ja graffitimaalareihin, perustuen siihen että, maalarit ovat vanhempia kuin töhrijät, mutta kummatkin kuitenkin kategorisoidaan sottaajiksi. Graffitintekijät näkevät oman toimintansa kaupunkikuvan piristyksenä, kun ilmiön vastustajat mieltävät heidät usein rikollisiksi.

Maalarit kutsuvat toimintaansa myös elämäntavaksi. Graffiti-ilmiötä on rinnastettu nuorison kulttuuri-ilmiöksi, ja graffitintekijäksi on myös luokiteltu rikkinäisistä kodeista tulevat, jotka kokevat olevan turhautuneita yhteiskuntaa kohtaan. Kuten Nyysönen (2009) on ajatellut, graffitit ovat urbaanina nuorisokulttuurin merkkinä viestittämässä tietynlaista kapinaa vakiintunutta yhteiskuntajärjestystä tai kohtaan (Nyysönen 2009, 119). Myös

McDonald (2001) toteaa, että lainvastaisuus nähdään usein luonnollisena lähtökohtana graffitimaalareille.

Kaupunkikuvan diskurssi on graffitikeskustelussa aihe, sillä sen kautta usein määritellään graffitin hyväksyttävyyttä kaupunkitilassa. Stop töhryille-projektin aikaan tämä diskurssi on herättänyt laajasti keskustelua Helsingin Sanomien artikkeleissa jakaen mielipiteitä siitä, millainen kaupunkikuvan tulisi olla. Bäcklund, Häkli & Schulman (2002) toteavat, että tilan kokeminen on erilaista enemmistölle ja vähemmistölle, osalle tila on avoin täynnä mahdollisuuksia, kun taas toisille tila voi tuntua selkeästi rajoittavalta. (Bäcklund, Häkli & Schulman 2002, 12). Töhryprojekti on saanut kritiikkiä kaupungin muuttuessa elottomaksi ja värittömäksi. Keskusteluissa projektia on arvosteltu kaupunkikuvan persoonattomuudesta graffitien kadotessa nollatoleranssin vuoksi.

Keskustelujen perusteella on havaittavissa myös kaupunkitilan kahtiajakoa. Ajatuksia on herättänyt mielipiteet siitä mihin graffitit sopivat ja mihin eivät, ja tämä näyttäytyy esimerkiksi keskustelussa siinä, millainen asuinympäristö sopii graffiteille. Toiset alueet nähdään selkeästi sopivampana graffitimaalaamiselle kuin toiset. Keskustelua on käyty myös poliittisten puolueiden välillä graffitien puhdistamisesta kaupunkikuvasta. Mielipiteitä on vaihdettu esimerkiksi aiheesta Kulosaaren meluaidan puhdistamisesta aiheutuvasta keskustelusta, jossa poliittisten toimijoiden ajatukset eriävät graffitin hyväksymisessä kaupunkitilassa.

Nyysösen (2009) mukaan graffitien kieltämisen perusongelmana voidaan nähdä keskittyminen valtaväestön käsityksiin mikä on visuaalisesti kaunista ja mikä ei. (Nyysönen 2009, 137.) Stop töhryille-projekti on saanut myös kannatusta siististä kaupunkikuvasta, jonka mukaan graffiteja ei tule hyväksyä kaupunkikuvassa. Perusteluna tällaiselle ajatukselle on esimerkiksi turvattomuuden lisääntyminen, ja graffitien rumentava vaikutus kaupunkikuvaan. Massey'n (2008) näkemysten mukaan tilaa tulisi ajatella sosiaalisten suhteiden rakentamana ja yhteiskuntaa tulisi tarkastella tilallisesti konstruoituna (Massey 2008, 8). Tämän mukaan graffitien vaikutuksissa kaupunkitilaan tulisi ajatella erilaisten sosiaalisten suhteiden vuorovaikutuksessa, jolloin graffitit syntyvät sosiaalisen toiminnan tuloksena, kun graffitimaalarit ottavat tilan haltuunsa omilla tekeleillään. Koskelan (2009) sanookin graffitin olevan osoitus tilan haltuunottoon perustavasta vallasta (Koskela 2009, 292).

Graffitikeskustelussa ei voida välttyä ristiriidoilta toimijoiden välillä Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksissa ja artikkeleissa. Keskustelu on rakentunut ristiriidoista nollatoleranssin vastustamiseen, rakennusviraston asenteeseen ja rahankäyttöön, sekä vartioyrityksen toimintaan projektin aikana. Koskelan (2009) mukaan graffiti-ilmio onkin väittelyn aiheena politiikassa, ja tästä voidaan puhua nimellä graffitisota, jossa kamppaillaan siitä, kuka hallitsee tilaa ja kenellä on siihen oikeus. (Koskela 2009, 284; 286).

Keskustelussa on koettu, että ahdasmielinen suhtautuminen graffiteihin enemmänkin yllyttäisi vastarintaan. Ganz (2015) näkeekin, että ihmiset käyttävän graffitia vaatimaan oikeuksiaan, ja innostamaan muita vastustamaan ja rikkomaan sääntöjä, ja tiedottamaan epäkohdista hallitusten politiikassa tai vajeista yhteiskunnassa. (Ganz 2015, 80). Myös Stahl (2013) on linkittänyt graffitit osaksi politiikkaa, jotka tarjoavat itseilmaisua ja keinoa tulla kuulluksi. (Stahl 2013, 67–68).

Ristiriitoja on herättänyt myös vartiointiyrityksen toiminta Stop töhryille-projektin aikana. Varsinkin graffitintekijät ovat kritisoineet vartijoiden väkivaltaisuutta graffitien vastustuksessa. Huomattavia ristiriitoja on nähtävissä poliitikkojen ja päättäjien välillä projektin vaikutuksista. Myös graffitimaalarit ovat osakseen kritisoineet graffiteista vapaata kaupunkikuvaa, ja toteavat että liian innokas puhdistaminen on laskenut selvästi maalausten tasoa. Kriittistä keskustelua ja ristiriitoja ovat aiheuttaneet myös projektin kustannukset ja niihin käytetyt varat. Varsinkin puhdistamiseen käytetyt lisäkustannukset ovat närkästyttäneet useita ihmisiä, ja töhriminen on vain lisääntynyt.

Graffitikeskustelun loppupuoliskolla, eli projektin jälkipyykissä suhtautuminen laillisiin graffitaitoihin on muuttunut myönteisemmäksi, vaikka laillisten aitojen koetaan myös lisäävän laittomia graffiteja. Tästä kertoo useiden laillisten paikkojen ilmestyminen kaupunkikuvaan. Graffitimaalarit ovat myös olleet sitä mieltä, että luvallisten seinien vuoksi on mahdollista toteuttaa hienompia maalauksia. Muraaleja, eli seinämaaluksia on alkanut ilmestyä kerrostalojen seiniin ympäri pääkaupunkiseutua, mikä kertoo jo pehmenneestä ajatuksesta graffitimaaluksiin.

Stop töhryille –projektin jälkeen graffitien maalaaminen edelleen nuoriso-ongelmana ja nuorten turhautumisena yhteiskunnan toimintaan. Kuten Kajaste (1992) toteaa, nuoret kokevat usein kaupunkitilan sosiaalisen kontrollin paikaksi, jossa säännöstely mitä saa tehdä ja mitä ei kohdistuu nuoriin, joille mahdollisuudet vaikuttaa kaupunkitilan rakentamiseen olisivat erittäin tärkeitä kokemuksia. (Kajaste 1992, 69). Graffititekijöiden ajatellaan olevan yhteiskunnan reunoille jääneitä nuoria, jotka hakevat jännitystä elämään. Toisaalta taas syitä haetaan huonon kaupunkisuunnittelun tuloksena.

Yllättävää kuitenkin on, että enää ei voida puhua vain nuorison toiminnasta tai nuoriso-ongelmasta, sillä graffitimaalarien ikäjakauma on paljon laajempi mitä on ajateltu. Ajatusta graffitista vain nuorisokulttuurisena ilmiönä rikkoo myös uusien tutkimusten tulokset. Graffiti-ilmion sisällä nykypäivänä kamppailevatkin jopa eläkeikäiset, niin kuin esimerkiksi Jalavan tutkimuksen ikäihmiset eli *Graffiti grannies*. Myös Helinin (2014) tutkimuksen tulosten perusteella graffitiharrastamista ei voida enää pitää vain nuorisokulttuurisena ilmiönä, sillä niiden harrastajien ikäjakauma ylettyi alaikäisistä yli 40-vuotiaisiin. (Helin 2014, 136).

Graffitikeskustelun kolme ajanjaksoa tekee läpileikkauksen suomalaisen graffitin historiaan. Graffiteja on puolustettu ja vastustettu keskustelun alkuaajoista tähän päivään saakka. Ristiriidat ovat kulkeneet kaikkien ajanjaksojen läpi, eikä sana töhry ole vielä hävinnyt keskustelusta, vaikka itse töhryprojekti on päättynyt ajat sitten. Laillisia aitoja on ilmestynyt kaupunkikuvaan, ja muraalit ovat löytäneet paikkansa useista kerrostalojen seinistä.

8 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimuksen tarkoituksena on ollut tarkastella suomalaista graffitikeskustelua ja saada mahdollisimman kattava kuva siinä esiintyvistä dikursseista. Aineistona olisi voinut olla myös esimerkiksi haastattelut, mutta näin kattavaa tutkimusta Helsingin Sanomien keskustelujen pohjalta ei ollut vielä olemassa. Keskustelusta on löydettävissä moninaisia merkityksiä graffitille, ja sen olemassaololle kaupunkikuvassa. Aihe on aiheuttanut paljon ristiriitoja eri toimijoiden kesken, se on saanut hyväksyntää ja paheksuntaa, ja sitä on yritetty saada integroitua osaksi yhteiskuntaa.

Suomalainen graffitikeskustelu on jaettavissa kolmeen ajanjaksoon, jotka ryhmittyvät selkeästi Stop töhryille –projektin ympärille. Kyseinen projekti on saanut aikaan vilkasta keskustelua Helsingin Sanomissa. Ensimmäinen ajanjakso ajoittuu selkeästi ennen projektia, jolloin keskustelu liittyi lähinnä taiteen ja töhryn määrittelemiseen graffitiin liittyen. Palstatilaa saivat myös keskustelu graffitimaalareista useasta eri näkökulmasta. Toinen ajanjakso rinnastetaan itse Stop töhryille –projektin aikana käytyyn keskusteluun, jolloin monet ristiriidat aiheuttivat niin sanotun graffitisodan. Tällä ajanjaksolla myös keskustelu graffitien vaikutuksesta kaupunkikuvaan oli vilkkaan keskustelun alla. Viimeinen ajanjakso keskittyy töhryprojektin jälkeiseen aikaan. Tällä ajanjaksolla ajatukset olivat jo laillisissa graffitiseinissä ja niiden rakentamisessa.

Tutkimuksen teoria on antanut hyvän lähtökohdan aiheen tutkimiselle. Graffitiaiheista tutkimusmateriaalia on saatavilla useasta eri näkökulmasta, sillä sen määrittely on niin moninaista. Teoriassa korostuu monen näkökulman summa, mikä on auttanut hahmottamaan graffiti-ilmiötä ristiriitaisena toimintana kaupunkitilassa. Oikeaa ja väärää määritelmää ei ole, ja sen vuoksi graffitit tutkimuksen aiheena on erittäin mielenkiintoinen. Aihe on myös yhteiskunnallisesti tärkeä, sillä jokaisella on siitä oma mielipide.

LÄHTEET

Aarnipuu, Petja T. (2006): Avaimet suureen porttiin. Kehkeytyviä tiloja Turun linnassa. Teoksessa Knuutila Seppo, Laaksonen Pekka & Piela Ulla (2006): *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Ainiala, Terhi & Vuolteenaho Jani. 2005. *Urbaani muutos ja kaupunkilaiset identiteetit paikannimistön kuvaamina*.
http://www.kotikielenseura.fi/virittaja/hakemistot/jutut/2005_378.pdf Viitattu 11.10.2016.

Bogdanoff, Joanna (2009): *Graffiti. No name, no fame*. Nikita Kulmala, Tampereen yliopisto.

Brunila Mikael, Ranta Kukka & Viren Eetu (2011): *Muutaman tähden*. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Bäckgren, Noona. 2016. *Kolme uutta muraalia Helsinkiin: tältä näyttävät Kannelmäen, Roihuvuoren ja Vallilan seinämaalaukset*. <http://www.hs.fi/kaupunki/a1475546927550> Viitattu 18.10.2016.

Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Schulman Harry (2002): *Osalliset ja osaajat- Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Gaudeamus Helsinki 2002, Tammer-Paino Oy, Tampere 2002. Oy Yliopistokustannus University Press Finland.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998): *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino Tampere 1998. 2.painos.

Fairclough, Norman (1995): *Media discourse*. London: Edward Arnold.

Fairclough, Norman (1997): *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.

Felisbret, Eric (2009): *Graffiti New York*. New York: Harry N. Abrams, Inc.

Ferrell, Jeff (1993): *Crimes of style. Urban graffiti and the politics of criminality*. Garland Publishing, New York.

Ganz, Nicholas (2015): *Street Messages*. 2015. Stockholm, Dokument Press.

Gogerly, Liz (2011): *Graffiti culture*. London 2013.

Gottlieb, Lisa (2008): *Graffiti Art Styles: A classification System and Theoretical Analysis*. Jefferson, N.C. : McFarland, cop. 2008.

Haapala, Leevi (1999): *Taiteilijan muuttuva rooli – yhteisötaidetta 90-luvun Suomessa*. Teoksessa Katoava taide. Haapala Leevi (toim.) Helsinki: Ateneum.

Hakala, Salli & Vesa, Juho (2013): *Verkkokeskustelut ja sisällön erittely*. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) (2013): *Otteita verkosta: verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Vastapaino Tampere, 2013.

Hall, Stuart (toim.) (1997): *Representation. Cultural representations and signifying practices*. London: Sage Publications.

Helin, Mika (2014): *Luvallinen graffiti Helsingissä: ”meidän kulttuuria ja meidän juttu ku pääsee tekee...”*. Helsinki : Helsingin kaupungin tietokeskus, 2014 (Helsinki : Edita Prima).

Haarni, Tuukka (1997): Joustavia tiloja. Vallan ja ulossulkemisen urbaania tulkintaa. Teoksessa Haarni Tuukka, Karvinen Marko, Koskela Hille & Tani Sirpa: *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Vastapaino Tampere, 87–88; 90–92.

Hokkanen, Pekka (2004): *Kansalaiskeskustelu lisäydinvoimasta. Mielipidekirjoitukset osallistumiskanavana*. Kauppa- ja teollisuusministeriö, Helsinki. KTM Rahoitetut tutkimukset, 6/2004.

Ilmonen Mervi (toim) & Lehtonen Hilikka (2010): *Kaupunkimaisuuden lunastamaton lupaus*. Espoo: Aalto- yliopiston teknillinen korkeakoulu, 2010. Espoo: Yliopistopaino). Sarja: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. B, ISSN 1455-7797; 102.

Irvine, M 2012. *The Work on the Street: Street Art and Visual Culture*.
<http://faculty.georgetown.edu/irvinem/articles/Irvine-WorkontheStreet-1.pdf> Viitattu 20.10.2016.

Isomursu, Anne & Jääskeläinen, Tuomas (1998): *Helsinki graffiti*. Helsinki: Kirjapaino Erikoispaino Oy 1998. Kustantaja Matti Pyykkö.

Iveson Kurt 2007: *Publics and the City*. Malden: Blackwell

Jalava, Veera. 2010. *Mummot kyhää- graffitiopetusta ikäihmisille*.
<http://kuriositeetikabi.net/arkisto/#22010> Viitattu 25.9.2015.

Jansson, Panu. 2011. *UG –taidetta koko kansalle*. <http://www.city.fi/kulttuuri/ug-taidetta+koko+kansalle/4038> Viitattu 3.10.2016

Jauhiainen, Jussi S. (2002): Kaupunkiliikkeet ja kamppailu osallisuudesta kaupunkitilaan. Teoksessa Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Schuman Harry (toim.): *Osalliset ja osajat – Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Gaudeamua Helsinki 2002, Tammer-Paino Oy, Tampere 2002. Oy Yliopistokustannus University Press Finland.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Järvinen, Tero & Janhukainen Markku (2001): Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa Suutari Minna (toim.): *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Nuorisotutkimusverkosto, nuorisotutkimusseura, julkaisuja 20. Yliopistopaino Oy, Helsinki 2001.

- Kajaste, Kimmo (1992): *Kaupunki- Elämän kohtaustaikka*. Suomen Kaupunkiliitto. Helsinki: Kirjayhtymä 1992.
- Kauppinen, Anneli & Laurinen, Leena (1988): *Tekstioppi: johdatus ajattelun ja kielen yhteistyöhön*. 1987 Tekijät sekä Kirjayhtymä Oy, 1988 Vaasa.
- Kopomaa, Timo (1997): *Tori, marginaali, haastava kaupunki. Tilatapauksia julkisten ulkotilojen käytöstä ja reunimmaisista käytännöistä*. Helsinki : Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997. Sarja: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, ISSN 0355-1768; 670.
- Koskela, Hille (2009): *Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press 2009.
- Knuutila Seppo, Laaksonen Pekka & Piela Ulla (2006): *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2006 (Jyväskylä : Gummerus Kirjapaino). Sarja: Kalevalaseuran vuosikirja 0355-0311; 85.
- Kuittinen, R 2010. *Street art Contemporary Prints*. V&A Publishing.
- Kuvaja, Salla & Cantell, Timo (2002): *Keskustelua graffitista*. Työpäperi 15.8.2002. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Kymäläinen, Päivi (2009): Kaupunkitaide ja julkisen tilan hetkittäiset käytöt. Teoksessa Ridell Seija, Kymäläinen Päivi & Nyysönen Timo (toim.): *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteiden välisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampereen yliopistopaino Oy- Juvenes Print, Tampere 2009, 96–97; 100–101; 108;111.
- Laaksonen Salla-Maaria & Matikainen Janne (2013): Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) (2013): *Otteita verkosta: verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Vastapaino Tampere, 2013.
- Lefebvre, Henri 1996. The Right to the City. Teoksessa Kofman, Eleonore & Lebas, Elizabeth (toim.). *Writings on cities*. Oxford: Blackwell Publishing, 147-159. (Alkuteos La Droit á la ville 1967. Paris Anthropos.)
- Lewisohn, Cedar (2009): *Street art: The graffiti revolution*. London : Tate Publishing, 2009.
- Macdonald, Nancy (2001): *The graffiti subculture. Youth, Masculinity and Identity in London and New York*: Palgrave 2001.
- Malinen, Piritta. 2008. Graffitisota kuvataideopettajan näkökulmasta. Pohdintaa maalaamiseen liittyvien merkitysten ja kuvataideopetuksen suhteesta. Nuorisotutkimus 3/2008. <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2008/3/graffiti.pdf> Viitattu 25.11.2017
- Massey, Doreen (2008): *Samanaikainen tila*. Toim. Lehtonen Mikko, Rantanen Pekka & Jarno Valkonen; suom. Janne Rovio. Tampere: Vastapaino 2008.

Miles, Malcom (1997): *Art, Space and the city. Public art and urban futures*. London : Routledge, 1997.

Niskala, Meiju (2010): *Kalenteri arjen löytöretkeilijöille*. Like, Helsinki.

Nyyssönen, Timo (2009): Graffitit- kamppailua julkisen tilan ilmiöstä? Teoksessa Ridell Seija, Kymäläinen Päivi & Nyyssönen Timo (toim.): *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteiden välisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampereen yliopistopaino Oy- Juvenes Print, Tampere 2009, 114;116–117. / 118 /122/120–122/ 122/119

Pietikäinen, Sari & Mäntynen Anne (2009): *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino 2009.

Pöysä, Jyrki (2006): Matkalla kaupunkiin ja aikuisuuteen. Nuoren joensuulaisen kirjoitettujen paikkakokemusten lähilukua. Teoksessa Knuutila Seppo, Laaksonen Pekka &

Piela Ulla (2006): *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2006 (Jyväskylä : Gummerus Kirjapaino). Sarja: Kalevalaseuran vuosikirja 0355-0311; 85. Sivut 156

Rautiainen, Pauli (2007): *Taiteen vapaus perusoikeutena*. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta, 2007. Tutkimusyksikön julkaisuja / Taiteen keskustoimikunta, ISSN 1796-6612; N:o 33.

Richardson, John E. (2007) *Analyzing Newspapers. An approach from critical discourse analysis*. Lontoo: Palgrave Macmillan.

Ridell Seija, Kymäläinen, Päivi & Nyyssönen, Timo (2009): *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteiden välisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere : Tampere University Press : Taju [jakaja], 2009 (Tampere : Tampereen Yliopistopaino).

Stahl, Johannes (2013): *Street Art*. Translated by Frauke Watson. Potsdam : Ullmann, 2013.

Suoninen, Eero (1999): Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa: Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi ja Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 17—36.

Tolonen, Jonna (2016). *Madridin katujen kasvot – laiton graffiti osana Espanjan 15M-protesteja*. Acta Universitatis Lapponiensis 329. Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. 9. Uudistettu painos.

Turley, Alan C. (2005): *Urban Culture. Exploring cities and cultures*. Upper Saddle River, NJ : Pearson/Prentice Hall, cop. 2005.

Valtonen, Sanna (1999): Hyvä, Paha Media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa: Kantola, Anu; Moring, Inka ja Väliverronen, Esa (toim.): *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Tampere: Tammer-Paino Oy, 93—121.

Villanen, Sampo (2010): Kaupunkitila kulttuuripolitiikan kohteena. Teoksessa Ilmonen Mervi (toim) & Lehtonen Hilka (2010): *Kaupunkimaisuuden lunastamaton lupaus*. Espoo: Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu, 2010. Espoo: Yliopistopaino). Sarja: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. B, ISSN 1455-7797; 102. 103–106; 105; 95; 91–93; 113

Whybrow, Nicholas (2010): *Art and the city*. London; New York: I.B. Tauris; New York: Distributed in the U.S. and Canada exclusively by Palgrave Macmillan 2010.

Willet, John (1967): *Art in a City*. London, Methuen.

Aineiston lähteet:

HS 26.6.1991: Pääkirjoitus

HS 11.12.1992: Kaupunki Jarkko Sipilä (1)

HS 11.12.1992: Kaupunki Jarkko Sipilä (2)

HS 24.10.1994: Kaupunki Kaija Aho

HS 19.6.1995: Kaupunki Liisa Vanninen (1)

HS 19.6.1995: Kaupunki Liisa Vanninen (2)

HS 19.6.1995: Kaupunki Liisa Vanninen (3)

HS 19.5.1996: Kaupunki Satu Kaaria

HS 25.5.1996: Mielipide Väinö Nieminen, Heikki Kotilainen

HS 29.5.1996: Mielipide Markus Bunders

HS 29.8.1996: Mielipide: Kimmo Pälikkö

HS 28.9.1996: Kotimaa Jarkko Sipilä (1)

HS 28.9.1996: Kotimaa Jarkko Sipilä (2)

HS 28.9.1996: Kotimaa Tuomas Toikka

HS 21.5.1997: Mielipide Erkki Pulkkinen

HS 15.10.1997: Pääkirjoitus

HS 4.12.1997: Kotimaa Virpi Hukkanen (1)
HS 4.12.1997: Kotimaa Virpi Hukkanen (2)
HS 4.12.1997: Kotimaa Virpi Hukkanen (3)
HS 4.12.1997: Kaupunki Virpi Hukkanen (4)
HS 4.12.1997: Kaupunki Virpi Hukkanen (5)
HS 4.12.1997: Kaupunki Virpi Hukkanen (6)
HS 13.6.2002: Kaupunki Olli Pohjanpalo
HS 31.5.2004: Mielipide Sami Laine (1)
HS 31.5.2004: Mielipide Sami Laine (2)
HS 2.6.2004: Mielipide Sakari Luro
HS 9.6.2005: Mielipide Harri Varpanen
HS 10.6.2005: Mielipide Pauli Rantanen
HS 2.4.2006: Mielipide Jaffe
HS 31.3.2006: Kaupunki Riku Jokinen
HS 2.4.2006: Mielipide Pelle
HS 2.4.2006: Mielipide Arkkitehtuurin harrastaja
HS 14.5.2006: Mielipide Emmi Holm
HS 4.6.2006: Kaupunki Samps Oinaala (1)
HS 4.6.2006: Kaupunki Samps Oinaala (2)
HS 4.6.2006: Kaupunki Samps Oinaala (3)
HS 16.5.2008: Mielipide Frank
HS 18.9.2008: Mielipide Timo Parkkonen
HS 18.9.2008: Pääkirjoitus
HS 18.9.2008: Pääkirjoitus (2)
HS 30.9.2008: Mielipide Maili Mustonen

HS 30.9.2008: Mielipide Maili Mustonen (2)
HS 5.6.2009: Kaupunki Tommi Melajoki
HS 25.6.2009: Mielipide Pertti Toivonen
HS 20.1.2010: Kaupunki Katriina Pajari
HS 7.4.2010: Mielipide Paloma Hannonen
HS 9.5.2010: Mielipide Juho Kuokkanen
HS 9.8.2010: Kaupunki Antti Tiainen (1)
HS 9.8.2010: Kaupunki Antti Tiainen (2)
HS 13.8.2010: Mielipide Lena Andersson
HS 14.8.2010: Mielipide Katja Mannerström
HS 31.1.2013: Mielipide Emma Lehtinen
HS 2.3.2014: Kaupunki Joonas Laitinen (1)
HS 2.3.2014: Kaupunki Joonas Laitinen (2)
HS 18.11.2014: Kaupunki Marju Järvinen
HS 12.11.2015: Mielipide Osmo Turtiainen